

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

Dopady důchodové reformy - modelové případy

Lucie Pfeilerová

© 2015 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra ekonomických teorií

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Lucie Pfeilerová

Podnikání a administrativa

Název práce

Dopady důchodové reformy – modelové případy

Název anglicky

The Impacts on Rental Reform – Model Studies

Cíle práce

Hlavním cílem práce je na základě modelových případů určit dopady současné důchodové reformy. Dílčími cíli této práce jsou charakteristika důchodových systémů, vymezení problematiky důchodové reformy a zhodnocení současného návrhu důchodové reformy.

Metodika

Při tvorbě diplomové práce jsou využity základní teoretické metody poznání, zejména pak analýza, syntéza a komparace.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

Demografická krize, důchod, důchodový systém, PAYG systém, penzijní fond, sociální politika

Doporučené zdroje informací

ASPI, 2008. 579 s.

FASSMANN, M. Pokračující české reformy a nastupující světová ekonomická krize.

KELLER, J. Soumrak sociálního státu. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství

PEKOVÁ, J. Veřejné finance: úvod do problematiky. 4. aktualiz. a rozš. vyd. Praha:

Praha: Soudy, 2008. 162 s.

PŘIB, J. Kdy do důchodu a za kolik. 11. aktualiz. vyd. Praha: GRADA Publishing,

(SLON), 2009. 158 s.

TOMEŠ, I. Úvod do teorie a metodologie sociální politiky. 1. vyd. Praha: Portál, 2010.

2010. 128 s.

440 s.

Předběžný termín obhajoby

2015/02 (únor)

Vedoucí práce

Ing. Stanislav Burian, Ph.D.

Elektronicky schváleno dne 18. 9. 2013

doc. Ing. Josef Brčák, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 5. 12. 2013

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 26. 03. 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Dopady důchodové reformy- modelové případy" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31. 3. 2015

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu své diplomové práce Ing. Stanislavu Burianovi, Ph.D. za odbornou pomoc při zpracování této práce.

Dopady důchodové reformy- modelové případy

The Impacts on Rental Reform - model studies

Souhrn

Tématem diplomové práce s názvem „Dopady důchodové reformy – modelové případy“ je problematika penzijního systému a finančního zajištění jedince na stáří. Teoretická část práce je zaměřena na charakteristiku penzijního systému České republiky a důchodových systémů obecně. V první části praktické práce jsou analyzovány demografické a ekonomické vlivy, které ovlivňují udržitelnost důchodového systému. Druhou částí praktické práce je potom srovnání spořicíh produktů na trhu důchodového spoření a to ve vztahu k modelovému klientovi. V závěru práce jsou poté na základě výpočtů budoucích hodnot naspořených částek tyto jednotlivé alternativy třípilířového systému vyhodnoceny.

Summary

The main theme of the dissertation named "Pension reform impacts - examples" are issues of the pensional system and financial security of a retired. Theoretical part characterizes the Czech pensional system and retirement systems in general. The first part of the work analyses demographical and economical influences that have an impact on the pensional system sustainability. The second part of the work compares saving products on the pensional saving market presented on a client example. The work ends with these particular alternatives evaluation of the three-pillar system based on calculations showing the future value of the saved amount.

Klíčová slova: Demografická situace, důchodová reforma, důchodové spoření, důchodový systém, investice, penzijní fond, penzijní společnost, sociální politika.

Keywords: Demographic situation, Pension reform, Pension saving, Pension system, investment, Pension fund, Pension companies, Retirement, Social policy.

Obsah

1 Úvod.....	4
2 Cíl práce a metodika	5
3 Důchodové systémy	6
3. 1. Klasifikace důchodových systémů.....	7
3.1.1. PAYG systém – metoda průběžného financování.....	8
3.1.2. Metoda kapitálového financování.....	9
3.1.3. Hybridní metody.....	10
3.1.4. Srovnání metod financování důchodových systémů.....	11
3.1.5. Základní typy konstrukce důchodového systému.....	12
3.2. Základní zásady právní úpravy důchodových systémů	13
4. Důchodový systém v České republice	17
4.1. Historický vývoj	17
4.2. Důchodová reforma v České republice po roce 2010.....	19
4.3. Třípilířový systém.....	23
4.3.1. I. pilíř – základní důchodové pojištění.....	24
4.3.2. II. pilíř – důchodové spoření.....	27
4.3.3. III. pilíř – důchodové připojištění.....	30
5. Důvody neudržitelnosti důchodového systému	35
5.1. Demografický rámeček.....	35
5.1.1. Struktura a vývoj populace.....	36
5.1.2. Střední délka života a porodnost.....	38
5.1.4. Migrace.....	40
5.2. Ekonomický rámeček	42
5.2.1. Index závislosti.....	42
5.2.2. Zaměstnanost.....	44
5.2.3. Zdravotnictví.....	46
5.2.4. Ekonomický vývoj.....	47
5.2.5. Financování důchodového systému.....	49
6. Alternativy finančního zabezpečení v důchodovém věku	52
6.1. Starobní důchod	52

6.1.1. Výpočet budoucí hodnoty starobního důchodu.....	56
6. 2. Penzijní připojištění	56
6.2.1. Výpočet budoucích hodnot transformovaného fondu.....	59
6.3. Doplnkové penzijní spoření	62
6.3.1. Výpočet budoucích hodnot doplňkového penzijního připojištění.....	64
6.4. Důchodové spoření druhého pilíře.....	67
6.4.1. Výpočet budoucích hodnot důchodového spoření.....	69
7. Výsledky a diskuse	73
8. Závěr	75
9. Seznam použité literatury	77
11. Seznam tabulek.....	81
12. Seznam grafů	82
13. Seznam obrázků.....	82
14. Seznam zkratk.....	83
15. Přílohy.....	84

1 Úvod

Jednou z nejviditelnějších společenských a ekonomických změn odehrávající se v současnosti ve světě je stárnutí populace. Více než osmdesát pět procent světové populace má naději na dožití nejméně šedesáti let, což je zhruba dvakrát tak déle, než tomu bylo před sto lety. Ke stárnutí populace dochází především v důsledku stále se prodlužující střední délky života a přetrvávající nízké plodnosti. Mezi ekonomické důsledky stárnutí populace potom patří zejména rostoucí výdaje na zdravotnictví a finanční zatížení důchodového systému.

Problematika zajištění finanční stability systému důchodového zabezpečení není jen aktuálním tématem v České republice. Většina ekonomicky vyspělých zemí se v dnešní době potýká s problémem vytvoření adekvátního penzijního systému, který by byl schopen vypořádat se s reálným trendem stárnutí populace a současně vyhovoval ekonomickým požadavkům. Současné penzijní systémy, nebo alespoň jejich základní část, je postavena na prvním pilíři důchodového systému. Ten zpravidla funguje na principu průběžného systému financování, ve kterém jsou penzijní dávky generace v důchodovém věku placeny z právě vybraných příspěvků generace v produktivním věku.

Důchodový systém v naší zemi představuje objemově významnou část veřejných financí a výdaje na starobní penze jsou pak nejvýznamnější složkou mandatorních výdajů. Důchodový účet České republiky se již dlouhodobě pohybuje v záporných číslech. Tato skutečnost byla i jednou z hlavních příčin schválení nové důchodové reformy v roce 2013, která důchodový systém rozdělila na tři pilíře (doplnila ho o zavedení tzv. druhého pilíře) a přinesla na trh důchodového spoření nové produkty. Ty by měly v budoucnu přispět k zajištění občanů na důstojné stáří.

Jakou alternativu, případně jaký produkt důchodového spoření by si potenciální klient mohl zvolit a zdali mu opravdu zajistí dostatek finančních prostředků v důchodovém věku, to je hlavním tématem této diplomové práce.

2 Cíl práce a metodika

Primárním cílem diplomové práce je na základě provedené komparace zhodnotit různé alternativy spoření v rámci třípilířového systému ČR a to ve vztahu k modelovému klientovi. Prvním dílčím cílem práce je vymezení důchodových systémů obecně, s důrazem na charakteristiku penzijního systému ČR, a provedení analýzy demografických i ekonomických dopadů, které ovlivňují jeho udržitelnost. Druhým dílčím cílem práce je výpočet budoucí hodnoty různých variant a porovnání výše těchto naspořených částek spoření v rámci druhého a třetího penzijního pilíře.

Při zpracování rešeršní části jsou využity teoretické poznatky týkající se problematiky důchodového systému získané na základě studia odborné literatury. Praktická část práce je poté zpracována převážně na základě dat poskytovaných z národních statistik a z databáze OECD. Výpočty uvedené v praktické části vycházejí ze základních vzorců finanční matematiky, resp. z obecně platných vztahů pro výpočet budoucí hodnoty, a dat získaných z výsledků hospodaření a vývoje zhodnocení penzijních společností. Předpokládaný výnos, respektive čistá úroková sazba, vstupuje do vzorce pro výpočet budoucí hodnoty očištěná o výši inflace, poplatky penzijních společností za obhospodařování a zhodnocení. Výsledné hodnoty naspořených částek jsou poté podkladem pro doporučení nejvýhodnější varianty spoření modelového klienta v rámci třípilířového důchodového systému s ohledem na předpokládaný vývoj na trhu penzijního spoření.

Pro tvorbu diplomové práce jsou využity základní teoretické modely poznání, zejména pak analýza (identifikace demografických a ekonomických vlivů, které ovlivňují udržitelnost českého důchodového systému), komparace (porovnání výsledných hodnot naspořených částek spoření v druhém a třetím pilíři důchodového systému) a syntéza (formulace vlastních závěrů vycházejících z výsledků komparace).

„Stupeň úcty ke stáří udává stupeň ušlechtilosti a pravé ceny u všech národů a kultur.“

Ladislav Klíma

3 Důchodové systémy

Obsahem kapitoly je obecná charakteristika důchodových systémů, jejich klasifikace a rozdělení dle metod financování, včetně základních zásad právní úpravy.

Základním smyslem důchodových systémů je zajistit lidem dostatečné příjmy ve stanovených sociálních situacích, přičemž k dosažení tohoto cíle lze přistupovat různými způsoby. Jednou z variant je, aby stát zajistil vysoký stupeň náhrady příjmů, dosahovaných před vznikem předem vymezené sociální události, spolu se základním stupněm náhrady příjmů všem, kteří nemají příjmy ze zaměstnání nebo jejich příjmy nedosahují určené hranice. Jinou krajností je ponechat obyvatelstvo daného státu, aby si samo vytvořilo potřebné systémy k zajištění svých příjmů. Většina zemí však přistupuje ke kombinaci různých přístupů k zajištění dostatečných příjmů obyvatel ve stanovených sociálních událostech.¹

V podstatě ve všech zemích je provozování systému důchodového zabezpečení rozloženo mezi veřejný a soukromý sektor. Výrazné mezinárodní rozdíly jsou pak patrné ve váze, která je přikládána veřejnému či soukromému sektoru, přičemž ve většině zemí bývá provozovatelem právě stát. V případě, že je za provozování systému důchodového zabezpečení odpovědný stát, pak vláda zajišťuje výběr příspěvků a výplatu důchodů. Současně se rozlišují dva druhy státních penzí: tzv. paušální (flat-rate) a penze spjaté s výdělkem (earnings-related). Při paušálním důchodu se jedná o pobírání stejné dávky pro všechny penzisty, bez ohledu na výši jejich výdělku v době jejich ekonomické aktivity. Naopak penze vypočtené dle výdělku jsou rozlišeny v závislosti na výši mezd v době, kdy byli penzisti ekonomicky aktivní.² U privátních systémů pak připadá odpovědnost

¹ GREGOROVÁ, Z., *Důchodové systémy*, s. 53

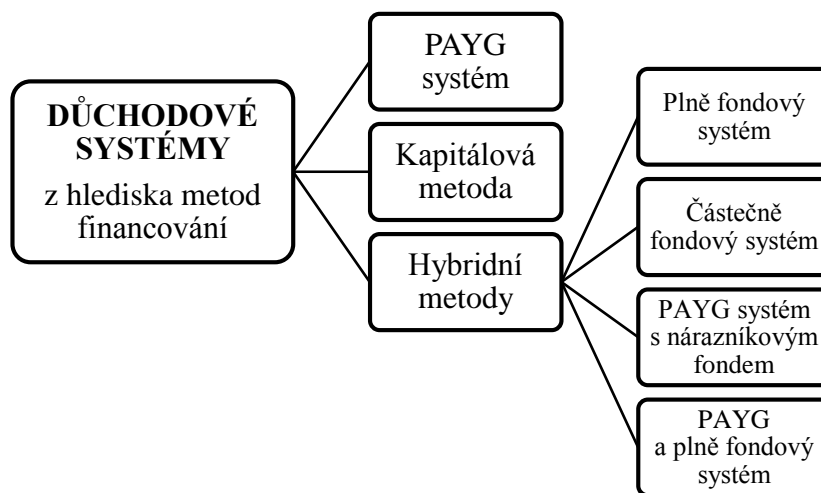
² Tamtéž, s. 53

za výplatu dávek a většinou také za výběr příspěvků na soukromý sektor. Kde je přistupováno k řešení situace následujícími dvěma způsoby: delegace mandatorních výdajů na úroveň občanů (zavedení individuálních penzijních účtů, které spravuje fond a do kterých si jedinci po dobu své ekonomické aktivity spoří na penzi) a organizace penzijních plánů na straně zaměstnavatelů.³

3. 1. Klasifikace důchodových systémů

V současnosti existují různé přístupy ke klasifikaci důchodového systému. Z hlediska financování rozlišujeme dvě základní metody: metodu průběžného financování – PAYG systém a metodu kapitálového financování. U těchto metod se dále rozlišují různé kombinované alternativy způsobu financování důchodových systémů tzv. hybridní metody: PAYG s tzv. nárazníkovým fondem, částečně fondový přístup, plně fondový přístup a kombinace PAYG a plně fondového systému.

Obrázek č. 1. *Diagram důchodového systému*

Zdroj: VEČEŘA, M., Sociální stát: východiska a přístupy

³ BEZDĚK V., *Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky*, s. 12

3.1.1. PAYG systém – metoda průběžného financování

Průběžný systém financování - tzv. systém „pay as you go“⁴ je založen na integrační solidaritě, kdy generace ekonomicky aktivních hradí výdaje na sociální dávky generaci pobírající důchod. Systém je založen na rovnováze příjmů a výdajů v určitém období a je výrazně závislý na vývoji demografické struktury obyvatelstva.⁵

Průběžné financování je založeno výlučně na mezigenerační solidaritě, což může mít za následek pozitivní, ale i negativní dopady. Populační růst a vstup početně velké generace do důchodu s placením příspěvků vede k tomu, že se vytvářejí dostatečné zdroje, snižují se výše příspěvků a zvyšují se poskytované dávky. Naopak je tomu v situaci, kdy se snižuje porodnost a prodlužuje stáří obyvatelstva. Příspěvky do důchodového systému se musejí zvyšovat, aby pokryly potřebu vyplácených dávek, a nelze je upravovat tak, aby odpovídaly ekonomickým podmínkám. PAYG systém je tedy velmi citlivý na demografický vývoj a vývoj produktivních schopnostech ekonomicky aktivní populace. Tato metoda financování je poměrně rozšířená a využívá se zejména v případech, kdy je tento systém povinný pro pojištěnce za stejných podmínek. Využití této metody má řadu nesporných výhod:

- **možnost indexování důchodů podle životních nákladů** - poskytuje ochranu příjemců dávek a zajišťuje stabilitu skutečných důchodových příjmů
- **samoregulovatelnost** - pokud jde o úhradu rostoucích dávek a jejich indexace
- **ovlivnění trhu práce** - stupeň ovlivňování závisí na přesném stanovení způsobu výpočtu a výši pojistného a na způsobu výpočtu a výši důchodu (předem přesně zjistitelné a stanovitelné důchody, umožňují jedinci, aby opustil trh práce, jakmile to bude možné tj. okamžikem, kdy jsou naplněny stanovené podmínky)

Metoda průběžného financování má však i své nevýhody:

- **povinná účast v důchodovém systému za striktně jednotných podmínek** - limitující faktory, které omezují možnost vlastní volby (neumožňuje jedinci ze systému vystoupit) a vedou ke snížení individuálně dosažené životní úrovně
- **nepříznivý vztah mezi výší příspěvků (výší pojistného) a limitovanou výší důchodu** - pojistné na důchodový systém je pocíťováno spíše jako daň, nikoli jako

⁴ Používaný např. v Austrálii

⁵ VEČEŘA, M., *Sociální stát: východiska a přístupy*, s. 88

„cena“ placená na budoucí důchod (ztrácí motivační faktor pro zaměstnanost a dosahování vyšších příjmů)

Řada států (např. Dánsko, Německo, Španělsko, atd.), kde systém průběžného financování funguje, se snaží zmírnit negativní dopady, odstranit případná plynoucí rizika a vytvářejí tak určité kapitálové rezervy. Přejít ke kombinované formě, ale představuje vysoký nárůst zatížení aktivní populace, která do systému přispívá i k vytvoření zmíněných rezerv (tedy zdroje k financování dávek budoucích).⁶

3.1.2. Metoda kapitálového financování

Financování důchodového systému prostřednictvím kapitálové metody odsouvá do pozadí mezigenerační solidaritu a veškeré garance fondu spočívají pouze na řádné investiční činnosti a dosahování kapitálové výnosnosti. Metoda kapitálového financování zahrnuje jisté kapitálové rezervy, které by měly sloužit pro krytí všech nákladů na výplatu penzijních dávek, a to nejen dávek již poskytovaných, ale i těch, na něž teprve v budoucnosti vznikne nárok, pokud by se oprávněné osoby rozhodly svou účast v systému ukončit. Vytvořený kapitál, který není nutné vynakládat na dávky je např. dále investován a výnosy z investic pak zpětně použity v důchodovém systému (např. pro krytí nákladů na vyplácené dávky, ke snížení placených příspěvků nebo ke zvýšení úrovně dávek).

Z výše uvedeného vyplývá, že důchodový systém financovaný prostřednictvím kapitálové metody je poměrně časově náročný. S jeho počátkem jsou oproti metodě průběžného financování spojeny vyšší administrativní náklady, které jsou vynakládány na investice fondu (a následnou péči o něj), avšak z dlouhodobého hlediska je tento systém financování podstatně méně nákladný. Mezi hlavní výhody metody kapitálového financování patří:

- **návratnost vložených příspěvků** - po vzniku vymezené sociální události, je účastníkovi vyplaceno zpět to, co formou příspěvků do systému vložil

⁶ GREGOROVÁ, Z., *Důchodové systémy*, s. 89 - 90

- **zohlednění individuálních potřeb a prevencí** - každého účastníka, kdy není nezbytná povinná účast, jedinec si taktéž může vybrat na jaké úrovni a bude do systému přispívat a lze taktéž svou účast v systému ukončit bez ztráty vložených zdrojů

K hlavním nevýhodám tohoto systému financování potom patří:

- **inflace** - výraznou nevýhodou je neschopnost chránit před jejími důsledky (dávky jsou odvozovány od příspěvků placených v minulosti, případně s přírůstkem kapitálových investic, ale bez vztahu k míře inflace a životní úrovni)
- **nehodné investice** - v důsledku špatných investic může v systému dojít ke ztrátě zdrojů nebo se mohou podstatně snížit a systém se tak stát insolventní.⁷

3.1.3. Hybridní metody

Příkladem kombinované alternativy způsobu financování důchodových systémů a využití metody kapitálového financování je **plně fondový systém**, který nespolečá na mezigenerační solidaritu. Výše penze účastníka systému je závislá pouze na příspěvcích, které si jedinec naspořil a na dlouhodobé míře výnosu z aktiv penzijního fondu.

Kombinaci obou metod jak průběžné, tak kapitálové poté využívá **částečně fondový systém**. Jedná se v zásadě smíšenou alternativu PAYG systému a plně fondovým systémem. V praxi tento systém nejčastěji zahrnuje dva povinné pilíře- jeden s PAYG financováním a druhý pilíř založený na plně fondovém přístupu. Jinou z alternativ kombinované formy průběžného financování je tzv. **PAYG systém s nárazníkovým fondem**. Tento systém je založen v zásadě na stejném principu jako klasický PAYG systém, nicméně dosahuje nebo v minulosti dosahoval finančních přebytků. Ty jsou dále investovány na kapitálovém trhu a přinášejí tak dodatečný úrokový výnos, který poté pomáhá financovat penzijní dávky.

Dalším přístupem, který využívá poměrně novou variantu o kombinaci metod financování, je **kombinace PAYG a plně fondového přístupu k financování**. Systém zůstává z hlediska skutečného toku prostředků PAYG financováním, ale z hlediska určení výše penze při odchodu do důchodu se systém snaží kopírovat plně fondový přístup.

⁷ GREGOROVÁ, Z., *Důchodové systémy*, s. 92

Kdy každý účastník má v rámci tohoto systému svůj zdánlivě individuální účet, na který se mu připisují jím odvedené příspěvky a jejich zhodnocení v čase. Toto zhodnocení je závislé na tzv. hypotetické míře výnosnosti.⁸

3.1.4. Srovnání metod financování důchodových systémů

Je velmi obtížné hodnotit, která z uvedených metod financování důchodového systému, je výhodnější. Každá má své klady stejně tak jako zápory, které jsou přehledně uvedeny v následující tabulce.

Tabulka č. 1: *Srovnání metod financování důchodových systémů*

Individuální volba účasti	Ne	Ano
Mezigenerační solidarita	Ano	Ne
Zachování nároku	Ano	Ano
Ovlivnění trhu	Ne	Ano
Zohlednění životní úrovně	Ano	Ne
Nízké operativní náklady	Ano	Ne
Individuální volba výše příspěvku do systému	Ne	Ano

Zdroj: GREGOROVÁ, Z., *Důchodové systémy*

Průběžné financování důchodového systému je výhodné pouze za předpokladu, že součet růstu příjmů obyvatelstva a růst populace je vyšší, než kolik činí výnosy z investic. Respektive průběžné financování je výhodné, pokud země prochází rychlým ekonomickým růstem a má poměrně mladou populaci. V dnešní době je ve většině vyspělých zemí

⁸ BEZDĚK V., *Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky*, s. 13

obecným trendem stárnutí populace, proto se hledají cesty, jak eliminovat rizika nejen průběžného financování, ale i kapitálového financování.⁹

3.1.5. Základní typy konstrukce důchodového systému

V podstatě existují dva základní typy konstrukce důchodu v základním systému, přičemž jedním je model, který vznikl ve střední Evropě a to klasický pojistný systém poprvé zavedený Bismarckem a druhým je model jednotného důchodu, jehož výše je stanovena na úrovni minimální mzdy a životního minima, zavedený Beveridgem.

Bismarckův pojistný systém je založen na principu, kdy je výše důchodu přímo závislá na zaplaceném pojistném, resp. je určena určitým procentem, zpravidla odvozeným od doby pojištění z přiměřeného výdělku určeného za poměrně dlouhé období (často i celoživotní). Parametry konstrukce tohoto systému jako maximum vyměřovacího základu pro pojistné, maximum vyměřovacího základu pro výpočet důchodu, případně hranice redukce tohoto vyměřovacího základu bývají každoročně upravovány dle růstu mezd. Problematika případné nestejnorodosti (tj. aby nevznikaly rozdíly mezi nově přiznávanými důchody a důchody vyplacenými) je řešena přepočítáváním každoročně vyplacených důchodů, anebo zvyšováním procentní částky odpovídající růstu mezd.¹⁰

Beveridgeův pojistný systém neboli také flate- rate systém u něhož je výše důchodu určena jednotnou částkou a to buď pro všechny trvale žijící osoby určitého věku anebo závislou na době pojištění¹¹. U tohoto systému nevznikají rozdíly mezi z různých období a výše důchodu bývá pravidelně upravována dle růstu cen a to buď při dosažení určitého kritéria anebo každoročně k určitému dni. V zemích, kde bývá tento systém zaveden, dochází k diferenciaci příjmů občanů v důchodovém věku v důsledku jejich účasti v některých obvykle rozvinutých přípojišťovacích systémech, které jsou velmi často organizovány zaměstnavatelem.¹²

⁹ GREGOROVÁ, Z., *Důchodové systémy*, s. 94

¹⁰ KREBS, V., *Sociální politika*, s. 186

¹¹ Např. Velká Británie

¹² Tamtéž, s. 186

Dvousložková konstrukce - jedná se o kombinaci dvou výše uvedených typů systému, která umožňuje v rámci důchodového systému, dle konkrétní ekonomické a sociální situace posilovat nivelizační prvek (prostřednictvím zvyšování první složky o pevné částky), nebo prvek ekvivalence (procentním zvyšováním druhé složky). Kombinace zvyšování důchodu o pevné částky a o procento lze uplatnit jak u nově přiznaných důchodů, tak u vyplácených důchodů. Různým způsobem lze také potom kombinovat valorizaci podle životních nákladů a vývoje mezd. Pro zachování homogenity systému je však nutné zvyšovat částku vyplácených důchodů, stejně tak jako i parametry nově přiznaných důchodů podle stejných zásad.

Pojistný systém se stanoveným minimem je založen na jakési modifikaci Bismarckova systému, kde lze přiznat při získání stanovené doby pojištění minimální důchod bez ohledu na výši zaplaceného pojistného. Systém přitom umožňuje zvyšovat vyplácené důchody procentní sazbou a současně nejméně o určenou minimální částku.¹³

Důchodový systém, který byl v České republice zaveden v roce 1957, se i po několika úpravách v dalších letech, nejvíce přibližoval čtvrtému uvedenému typu, tedy pojistnému systému se stanoveným minimem. V roce 1993 však došlo k zásadním změnám a k úpravě tohoto tradičního systému. Přešlo se k systému dvousložkové konstrukce, v rámci níž byla rychleji valorizována pevná složka, což následně vedlo ke zmírnění diferenciací důchodu v povinném pojištění. Od roku 1998 další provedené změny v důchodovém systému spíše inklinují k Bismarckovu pojetí.¹⁴

3.2. Základní zásady právní úpravy důchodových systémů

Základní zásady práva důchodového pojištění nejsou obsahem žádného právního předpisu. Jedná se o jakési teoretické postuláty, které generalizují obvyklý obsah právních

¹³ KREBS, V., *Sociální politika*, s. 187

¹⁴ Tamtéž, s. 188

norem v rovině důchodového pojištění. Obecně lze říci, že základní zásady důchodového pojištění odrážejí úroveň ochrany sociálních práv.¹⁵

Zásady příznačné pro odvětví práva důchodového pojištění je možné dělit na základní a zvláštní. Základní zásady jsou obecně platné pro celý právní řád a právní systém. Jedná se o takové zásady, jako jsou ideje humanismu, demokracie, společenské spravedlnosti, rovnosti občanů před zákonem atd. Jedná se o obecné principy, které jsou vyjádřené v základních státoprávních normách.¹⁶

Za stěžejní zásadu důchodového systému by se dala označit **zásada sociální solidarity**, která se vztahuje ke způsobu tvorby prostředků potřebných pro realizaci dávek poskytovaných z důchodového systému i ke způsobu jejich vydávání. Tato zásada v nejobecnější míře znamená, že zdroje důchodového systému jsou vytvářeny z plateb vázaných k ekonomicky aktivnímu obyvatelstvu, avšak využívány jsou i pro sociální zajištění občanů, kteří v daném časovém okamžiku netvořili. Ekonomicky aktivní vytvářejí zdroje pro zajištění sociálních událostí všech obyvatel na území státu, na které se právo sociálního zabezpečení vztahuje. S vývojem doby a střídáním lidských generací se samozřejmě posouvá i podíl generací na tvorbě zdrojů pro důchodový systém.

Zásada sociální solidarity lze charakterizovat i z jiného úhlu pohledu, kdy jsou přímé platby na důchodový systém stanoveny v návaznosti na výši příjmů, v absolutní částce subjekty s vyššími příjmy se podílejí na tvorbě zdrojů důchodového systému více než subjekty s nižšími příjmy. Plnění skýtána z tohoto subsystému jsou stejná vůči všem oprávněným (příkladem může být zdravotní pojištění, kdy je sociální solidarita uplatněna v nejvyšší možné míře) anebo poskytovaná plnění jsou odvozována od výše příjmů, které byly určující pro stanovení přímých plateb, ale vztah mezi výší příjmu a výší plnění není vztahem přímé závislosti. Od dané roviny příjmů je závislost plnění ze subsystému na výši příjmů limitována. Příkladem je osobní vyměřovací základ pro výpočet důchodů z důchodového pojištění. Důsledkem těchto omezení subjekty s vyššími příjmy přispívají na zajištění subjektů s nižšími příjmy.

Pro důchodový systém lze zásadu sociální solidarity spatřovat i ve způsobu jeho financování. V případě, že je důchodový systém postaven na průběžném financování,

¹⁵ VESELÝ, J. Právo sociálního zabezpečení, s. 28

¹⁶ GREGOROVÁ, Z. Důchodové systémy, s. 71

projevuje se zde zcela výrazně zásada sociální solidarity. Ekonomicky aktivní obyvatelstvo svými platbami (pojistným) vytváří zdroje, z nichž jsou vypláceny důchody obyvatelstvu již ekonomicky neaktivnímu. Částečným potlačením zásady sociální solidarity je kapitalizované financování důchodového systému, při němž je spotřeba (výplata důchodu) odložena do doby, kdy jsou vytvořeny dostatečné zdroje. V takém případě financování se pak mezigenerační solidarita snižuje.¹⁷

Další obecnou zásadou, která se zakládá na účasti jedinců při tvorbě, fungování a správě systému sociálního zabezpečení je **zásada participace**. Systém je budován tak, aby jedinec přestal být objektem sociálního zabezpečení, který pouze pasivně přijímá opatření, ale stává se plnoprávným a odpovědným subjektem, který se podílí na tvorbě opatření, řízení a spravování. Subjekty v rámci demokratického systému mají právo podílet se na jeho správě prostřednictvím institutů, které jsou pro tento účel vytvořeny. Zásada účasti na správě systému by však neměla být omezena pouze na pojištěnce, ale stejné postavení by měli mít i zaměstnavatelé, kteří taktéž vystupují jako subjekty v systému a v převážné míře zajišťují jeho financování. Při rozvíjení této zásady musí být každému subjektu poskytnuto dostatečné množství informací o možnostech a způsobu řešení vzniklých sociálních událostí. Dále musí být přehledný a vytvářet podmínky k tomu, aby subjekt musel jednat sám podle svého rozhodnutí. Primární myšlenkou účasti je, že subjekt, jehož život je ovlivňován určitými opatřeními a rozhodnutími, musí mít též možnost účastnit se na procesu, který vede k jejich přijímání a realizaci. V podstatě se jedná o to, aby subjekt měl možnost podílet se na tom, co bezprostředně ovlivňuje jeho život.

V rovině ekonomické pak touto zásadou rozumíme skutečnost, že oprávněný subjekt se sám podílí na ať přímými nebo nepřímými platbami na vytváření zdrojů, z nichž je systém financován. Míra účasti oprávněných subjektů na tvorbě zdrojů není stejná ve vztahu k jednotlivým rovinám důchodového systému. Vyšší je při doplňkových důchodových systémech, minimální je pak při tvorbě zdrojů pro základní všeobecnou rovinu.¹⁸

Za obecnou zásadu důchodového systému lze považovat i **zásadu rovnosti** (uniformity). Tato zásada vyjadřuje stejný přístup ke všem oprávněným subjektům podle stejných a jednotně daných pravidel. Zásadu však nelze chápat tak, že všem subjektům

¹⁷ GREGOROVÁ, Z., *Důchodové systémy*, s. 76

¹⁸ Tamtéž, s. 77

přikládá stejné plnění. Jedná se pouze o vyloučení možnosti subjektivního posuzování a systém se stejnými šancemi pro všechny oprávněné subjekty.¹⁹

¹⁹ Tamtéž, s. 80

4. Důchodový systém v České republice

Důchodový systém České republiky je součástí sociálního pojištění, resp. sociálního zabezpečení, jehož prostřednictvím dochází k předcházení, zmírňování a vyrovnávání se s nepříznivými sociálními událostmi občanů. Sociální zabezpečení se v užším slova smyslu skládá z pojištění nemocenského a důchodového.²⁰

Důchodový systém České republiky je pak založen na povinném základním důchodovém pojištění podle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, na důchodovém spoření dle zákona č. 426/2011 Sb., a od roku 2013 a na doplňkovém penzijním spoření podle zákona č. 427/2011 Sb., které nahradilo penzijní připojištění se státním příspěvkem podle zákona č. 42/1994 Sb.²¹

4.1. Historický vývoj

Právní předpisy v oblasti sociálního zabezpečení přejímala Česká republika (resp. Československá republika) od Rakouska - Uherska a postupně k nim zaváděla předpisy nové. Jedním z nejvýznamnějších nových předpisů byl zákon č. 221/1924 z. a. n., o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří, který nabyl účinnosti v roce 1926. Přijetí tohoto zákona přispělo k posílení demografického vývoje v Československu, a také k řešení naléhavých sociálních problémů. Důchodový systém byl v období první republiky organizačně značně roztržštěn a diferencován podle stavovské příslušnosti, kde byli preferováni zejména státní příslušníci.

Do roku 1948 se principy důchodového systému příliš nezměnily. Významným mezníkem bylo až přijetí zákona 99/1948 Sb., o národním pojištění, který byl přejet po vzoru Velké Británie z modelu národního pojištění Beveridge. Na svou dobu byl zákon velmi moderní a pokrokový. Umožnil nové vytvoření jednotného systému národního pojištění,

²⁰ KREBS, V., *Sociální politika*, s. 215

²¹ Důchodové pojištění. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR*: [online]. 2011 [cit. 2014-10-23]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3>

zvýšil všechny dávky, do značné míry zrovnoprávnil nároky dělníků i ostatních zaměstnanců a rozšířil důchodové zabezpečení i na samostatně hospodařící občany.

První reforma sociálního zabezpečení po roce 1948 byla uskutečněna v roce 1956, kdy byl přijat zákon 55/1956 Sb., o sociálním zabezpečení a 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, který je se značnými změnami a doplňky platný doposud. Tehdy členové výrobních družstev, družstevní rolníci a osoby samostatně hospodařící byli pojištěni pro případ stáří, nemoci a ztráty živitele. Tato reforma zvýšila počet osob zabezpečených na důchod, ale i výši a počet poskytovaných dávek, které vedly k nárůstu nákladů ve všech odvětví sociálního zabezpečení.

V roce 1964 proběhla druhá reforma sociálního zabezpečení, kdy v důsledku slabé efektivnosti hospodářství byla štedrost systému omezena. K další méně rozsáhlé reformě došlo v 70. letech, kdy došlo k rozvoji zabezpečení rodin s dětmi a byla zavedena tzv. propulační opatření, která měla zvýšit počet narozených dětí a ovlivnit tak populační vývoj.

V roce 1985 se tamější vláda opět snažila pozměnit důchodový systém, tak aby byl velkorysejší pro většinu obyvatelstva, část zákona č. 100/1985 Sb., o sociálním zabezpečení platí dosud. Po listopadu roku 1989 se společně s ekonomickou reformou uskutečnila i reforma sociální. Primárním cílem sociální reformy bylo ostatně jako i v dalších zemích střední a východní Evropy přejít ze sociálního zabezpečení na sociální pojištění. K prvním opatřením patřila pravidelná indexace důchodů, odstranění diskriminace osob samostatně výdělečně činných zrušení preferencí v důchodovém systému. Dále byl vytvořen koncept záchranné sociální sítě s minimální mzdou a životním minimem a byla zavedena pojistná platba odváděna mimo daňový systém. Zásadní změny celého systému sociálního zabezpečení přineslo schválení zákonů č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění a zákon č. 177/1995 Sb., o státní sociální podpoře.

Na přelomu 20. a 21. století je již zdůrazňována nutnost důchodové reformy vzhledem k demografickému vývoji obyvatelstva, kdy se zvyšuje průměrný věk dožití, klesá porodnost, zvyšuje se počet osob v postproduktivním věku a snižuje počet osob v produktivním věku. Dílčí reformní kroky v letech 1997 – 2002 však zásadní nedostatky důchodového pojištění nevyřešily. Od roku 2010 se postupně zvyšuje důchodový věk a prodlužuje se postupně doba pojištění pro vznik nároku na starobní důchod.

Od 1. ledna 2013 je schválena důchodová reforma, kdy důchodový systém České republiky je postaven na třech pilířích.²²

4.2. Důchodová reforma v České republice po roce 2010

Český důchodový systém byl řadu let pouze dvou pilířový, přičemž prvním pilířem byl státní průběžný systém a druhým pilířem dobrovolné penzijní připojištění se státním příspěvkem. Po mnohaletých debatách se vláda rozhodla zavést třetí pilíř (resp. druhý v terminologii Světové banky). Již v devadesátých letech Světová banka doporučovala zřízení tří pilířů důchodového systému, přičemž české vlády této razantní změně čelily až do roku 2010.

V lednu roku 2010 byl založen poradní expertní sbor (PES) ministry financí a práce a sociálních věcí s cílem aktualizovat projekci státního důchodového systému, které dříve zpracovával Bezděkova komise z let 2004 – 2005, a doporučit změny v důchodovém systému, které by jej učinily odolnějším vůči různým rizikům. V čele poradního expertního sboru stáli - V. Bezděk, J. Fialka, M. Frankl, M. Gellová, K. Hájková, J. Hoidekr, P. Kohout, J. Král, J. Rusnok a V. Samek. Při analýze vývoje státního důchodového pilíře (PAYG) potvrdil poradní a expertní sbor trendy zjištěné v předchozí letech a to, že v dnešní podobě a parametrech je systém dlouhodobě neudržitelný a vyústí do schodků kolem 4 % HDP ročně. Základní varianta nového návrhu podoby důchodového systému byla založena na několika předpokladech – legislativa zůstane zafixována ve stavu platném 1. lednu roku 2010; důchodový věk by se zvyšoval podle novely z roku 2008, tj. dosáhnout jak u mužů, tak u žen s jedním dítětem důchodového věku 65 let kolem roku 2030; valorizace důchodu by probíhala jen úrovní zákonného minima; parametry důchodového vzorce by indexovaly podle průměrné mzdy. Za těchto předpokladů by se průběžný systém bez dalších změn propadl po roce 2035 z ročních schodků na úrovni 1 % HDP na 4 % HDP po roce 2050. Jedna třetina výdajů na důchodový systém by tak nebyla pokryta pojistným, přičemž celkový

²² TRÖSTER, P., *Právo sociálního zabezpečení*, s. 22 - 28

akumulovaný dluh PAYG by po roce 2050 přesáhl 50 % HDP a v roce 2065 by přesáhl 100 % HDP.²³

Důchodovou reformu po roce 2010 výrazně ovlivnil i nález Ústavního soudu, který poukázal na příliš vysokou míru solidarity v základním důchodovém pojištění a zrušil s účinností od 30. září 2011 ustanovení § 15 zákona č. 1550/1995 o důchodovém pojištění. Ústavní soud dospěl k názoru, že redukční hranice vytváří výrazné disproporce mezi vyšší příspěvku do pojistného systému, výši příjmů a výši přiznané důchodové dávky u části pojištěnců, čímž porušuje jiná ustanovení. Podnětem pro zrušení zákona byla stížnost bývalého soudce. Tomu byl v roce 2006 přiznán plný invalidní důchod, přičemž celokovová výše přiznaného důchodu činila pouze 19 % z jeho předchozího příjmu, což považoval za nepřiměřené.²⁴

V roce 2012 nabyla účinnosti první část důchodové reformy tzv. „**malá důchodová reforma**“, která do jisté míry zmírňuje disproporce kritizovanou Ústavním soudem. Vláda prosadila změnu zákona o důchodovém pojištění a nově přiznávané důchody jsou od října 2011 většinou mírně nižší, než by byly před změnou. Vyšší důchody budou pobírat lidé s vysokými příjmy. Lidé s minimálními příjmy do 10 900 Kč hrubého měsíčně budou pobírat důchod ve stejné výši, jako kdyby reforma neprošla, těch se změny netýkají. U lidí s hrubým příjmem mezi 12 až 35 tisíci korunami dojde k mírnému snížení penzí.²⁵

Tabulka č. 2. *Srovnání důchodů před a po malé reformě*

Hrubá mzda (Kč)	Důchod do 30. 9. 2011 (Kč)	Důchod po skončení reformy v roce 2015 (Kč)
12 370	9 475	9 389
16 081	10 179	10 002
21 029	11 124	10 830
25 977	12 079	11 638
30 925	12 679	12 463

²³ Závěrečná zpráva PES. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR*. [online]. 2010 [cit. 2014-10-23]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/8895>

²⁴ LOUŽEK, M., *Důchodová reforma*, s. 59

²⁵ LOUŽEK, M., *Důchodová reforma*, s. 26

Hrubá mzda (Kč)	Důchod do 30. 9. 2011 (Kč)	Důchod po skončení reformy v roce 2015 (Kč)
42 058	13 374	14 300
51 954	13 976	15 950
61 850	14 658	17 565
71 746	15 282	19 228
76 694	15 569	20 017
81 642	15 920	20 819
86 590	16 192	21 648
91 538	16 477	22 427
96 486	16 789	23 253

Zdroj: MPSV

Malá novela o důchodovém pojištění zároveň odsouvá věk odchodu do důchodu. Lidé narození po roce po roce 1965 mohou odcházet do starobního důchodu až při dosažení 65. roku života. Současně došlo i ke zvýšení tempa růstu věku pro odchodu do důchodu (ženy odcházejí do důchodu o šest měsíců a muži pak o dva měsíce déle za rok). Od roku narození 1977 by se měla rychlost zvyšování věku nezbytného pro určení odchodu do důchodu sjednot na dva měsíce ročně. Od roku 2044 se pak bude chodit do důchodu v 67 letech a lidé narození v roce 201 půjdou do důchodu až ve svých téměř 73 letech.

Novela zákona o důchodovém pojištění změnila i odvody na sociální pojištění, které jsou na úrovni čtyřnásobku průměrné mzdy. Rozhodné období, z kterého se zjišťují, příjmy pro výpočet důchodu se z třiceti let prodlužují na celoživotní. Mění se i vzorec výpočtu starobního důchodu. K dalším významným změnám patří i nově nastavená pravidla pro valorizaci. Valorizace důchodů nyní závisí jak na růstu indexu spotřebitelských cen, tak i na růstu reálných mezd. Důchody se zvyšují o nárůst inflace a třetinu nárůstu reálných mezd v ekonomice. Naopak je snížen výpočtový základ nevyhnutelný pro předčasné důchody a to z minulých 1,2 % na 0,9 %. Změnila se i tzv. redukční hranice²⁶, kdy první je stanovena ve výši 44 % průměrné mzdy a do druhé se započítává 26 % příjmů.

²⁶ Redukční hranice stanovují, kolik procent vlastních příjmů se započítá do výpočtového základu.

Druhá část reformy tzv. „**velká důchodová reforma**“ nabyla účinnosti od 1. ledna roku 2013 a spočívá v zavedení druhého pilíře do důchodového systému. Účastníci druhého pilíře mohou vyvést část peněz z průběžného důchodového systému do nově vzniklých penzijních společností a spořit si na důchodový věk v soukromých penzijních fondech. Vyvázání části finančních prostředků z aktuálně placeného sociálního pojištění, na účet u penzijního fondu, se z hlediska terminologie definuje jako tzv. opt - out. Význam soukromého spoření v rámci opt – outu, je že účastník druhého pilíře získá ve stáří nárok na dvojí penzi. Jednu z průběžného důchodového systému a druhá potom ze soukromých fondů. Jako potencionální účastníci vycházejí lidé s vyššími příjmy, mladší účastníci, živnostníci a podnikatele, kteří ze svého důchodového pojištění mohou odvést necelou polovinu na privátní účet. V současnosti odvádějí živnostníci ze svých příjmů 6,5 % na důchodové pojištění, mohou si tak ze svého daňového základu odvést 3 % do svého soukromého fondu.²⁷

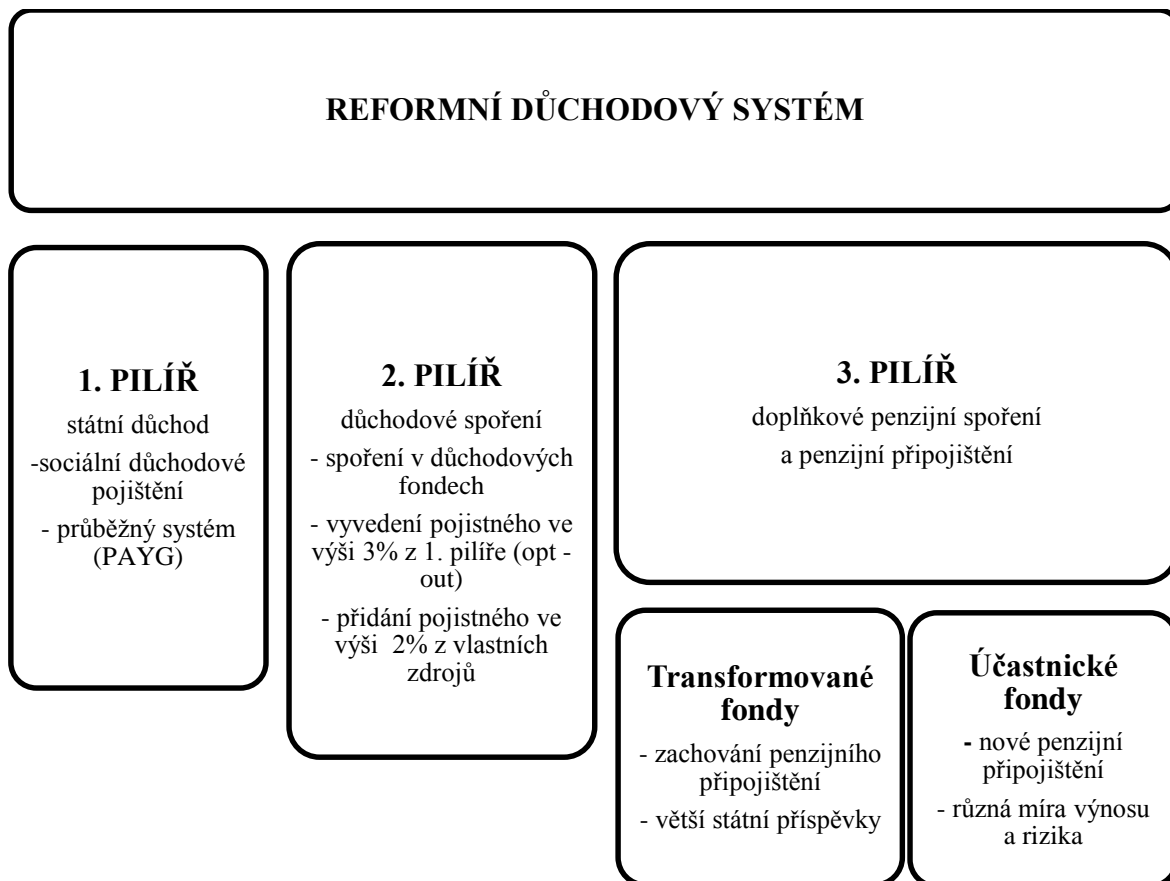
Situace je však taková, že účast v druhém pilíři je velmi nízká, proto vládní koalice počítá s další reformou. V nynější době je již zřízená nová penzijní komise, která má navrhnout další postup ohledně budoucnosti důchodového pilíře, a dále pracovat i na ekonomické udržitelnosti důchodového systému. Komisi vede prof. PhDr. CSc. MSc. Martin Potůček, profesor veřejné a sociální politiky z Fakulty sociálních věd UK. Odborná komise mimo budoucnosti druhého pilíře řeší další směřování důchodové legislativy, včetně valorizace důchodů, nastavení důchodového věku, rozvoje třetího důchodového pilíře, posílení zásluhovosti při výpočtu důchodu, návrhy na zajištění rovnováhy mezi rodinnými odvody státu a čerpáním transferů od státu.²⁸

²⁷ JANDA, J., *Zajištění na stáří: jak se co nejlépe připravit na podzim života*, s. 61

²⁸ Možnosti zrušení II. Pilíře. *Důchodová reforma*. [online]. 2014 [cit. 2014-10-23]. Dostupné z: <http://www.duchodovareforma.cz/clanky-tydne/moznosti-zruseni-ii-pilire/>

4.3. Třípilířový systém

Obrázek č. 2: *Důchodový systém v České republice od roku 2013*

Zdroj: MPSV

4.3.1. I. pilíř – základní důchodové pojištění

Prvním pilířem je základní důchodové pojištění založené na principu pay as you go, tedy průběžném financování. Důchodové pojištění je povinné pro všechny ekonomicky aktivní osoby, resp. pro všechny fyzické osoby výdělečně činné v České republice. Systém je univerzální a díky těmto aspektům i solidární a rovnostářský. Je financován z aktuálního výnosu pojistného, které ekonomicky aktivní platí ze mzdy a podnikatelé ze zisku. Příspěvky ve výši 28 % z hrubé mzdy u zaměstnanců, případně z vyměřovacího základu u OSVČ jsou

realizovány formou zákonného sociálního pojištění, přičemž při zaměstnaneckém poměru se na příspěvcích podílí 6,5 % zaměstnanec a 21,5 % zaměstnavatel. Právní úprava pro jednotlivé pojištěnce je jednotná. Účast v základním důchodovém pojištění je při splnění předem stanovených podmínek povinná, přesto umožňuje ve stanoveném rozsahu i dobrovolnou účast.²⁹

Důchod ze základního důchodového pojištění v současné době pobírá více než 99 % penzistů, kteří jsou ve věku vyšším, než je věková hranice pro nárok na starobní důchod. Zabezpečení v rámci systému důchodového pojištění je zajištěno prostřednictvím obligatorních dávek, které jsou nárokové a odvozené z příjmu občana. Základní důchodové pojištění poskytuje:

- důchod starobní,
- důchod invalidní,
- důchod vdovský a vdovecký,
- a důchod sirotčí.

Jsou-li zároveň splněny podmínky nároku na výplatu více důchodů stejného druhu nebo na výplatu starobního či nebo invalidního důchodu, vyplácí stát pouze jen jeden důchod (zpravidla ten vyšší). V situaci, kdy jsou splněny podmínky nároku na výplatu výše uvedených příjmů ze základního důchodového pojištění, stát vyplatí vyšší důchod v plné výši a poté polovinu procentní výměry z ostatních důchodů.³⁰

Vyplacená dávka starobního důchodu se pak skládá ze dvou složek:

- **ze základní výměry**, která se stanoví pevnou částkou identickou pro všechny druhy penzí bez zřetele na délku doby pojištění a výši výdělků (nyní částka činí 2 340 Kč měsíčně)
- **z procentní výměry**, která se určí individuálně procentní sazbou podle výpočtového základu na základě získané doby pojištění.

²⁹ LOUŽEK, M., *Důchodová reforma*, s. 26

³⁰ Důchodová reforma. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2013 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/regulace/penzijni-sluzby-a-systemy/duchodova-reforma>

Výpočtový základ se určuje redukcí osobního vyměřovacího základu, což je měsíční průměr úhrnu ročních vyměřovacích základů pojištěnce za rozhodné období. Roční vyměřovací základ pojištěnce je poté souhrnem vyměřovacích základů za daný kalendářní rok rozhodného období, který je vynásoben koeficientem nárůstu všeobecného vyměřovacího základu. Vyměřovacím základem za dobu po 31. 12. 1995 je vyměřovací základ pro stanovení pojistného na sociální pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. Za dobu před 1. 1. 1996 je pak hrubý výdělek stanovený pro účely penzijního zabezpečení.

Osobní vyměřovací základ se pak počítá za rozhodné období, které začíná kalendářním rokem 1986 a končí kalendářním rokem hned předcházejícího roku, ve kterém je důchod přiznáván. Například důchod přiznáváný v roce 2014 hodnotí roky 1986 - 2013. Vládou schválená tzv. „malá důchodová reforma“ prodloužila rozhodné období, kdy je nově v § 18 definováno, „že rozhodné období začíná kalendářním rokem bezprostředně následujícím po roce, v němž pojištěnec dosáhl 18 let věku, a končí kalendářním rokem, který bezprostředně předchází roku přiznání důchodu. Nadále se nebudou počítat příjmy před rokem 1986.“ Rozhodné období se bude tedy postupně rozšiřovat.³¹

Osobní vyměřovací základ je navíc upravený o redukční hranice, které stanovují, kolik procent příjmů pojištěnce se započítá do výpočtového základu.

Tabulka č. 3: *Redukční částky pro výpočet důchodu v roce 2014*

do 11 415 Kč	zápočet plně
nad 11 415 Kč do 30 093 Kč	zápočet 26 %
nad 30 093 Kč do 103 768 Kč	zápočet 22 %
nad 103 768 Kč	zápočet 3%

Zdroj: MPSV

³¹ Co vstupuje do výpočtu důchodu. *Finance.cz* [online]. 2013 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/duchody-a-davky/vse-o-duchodech/starobni-duchody/co-vstupuje-do-vypoctu-duchodu/>

Od roku 2015 vejdou v platnost pouze dvě redukční hranice. Ta první bude ve výši 44 % průměrné mzdy a druhá bude činit 400 % průměrné mzdy. Příjmy, které se budou pohybovat nad horní redukční hranicí, se již nebudou do důchodu započítávat a příjmy mezi spodní a horní redukční hranicí budou započítány ve výši 26 %. Příjmy, které spadají pod spodní redukční hranicí, se budou započítávat ve výši 100 %.³²

Česká správa sociálního zabezpečení je orgánem, který potom rozhoduje o nároku na důchod, jeho výši a výplatu pojištěnce (výjimečně o jeho výši mohou rozhodovat příslušné orgány sociálního zabezpečení případně ministerstvo spravedlnosti, vnitra a obrany). Základní důchodové pojištění je ekonomicky garantováno státem z důvodu existenční závislosti penzistů na daném zdroji příjmu.³³

4.3.2. II. pilíř – důchodové spoření

Druhý pilíř české důchodové reformy je součástí českého důchodového systému, který vyšel v platnosti 1. ledna 2013. Druhý pilíř lze považovat za systém důchodového spoření, které je financováno fondovým způsobem. Důchodové fondy jsou obhospodařovány penzijními společnostmi, kdy každá penzijní společnost dle zákona musí nabízet čtyři investiční profily – fond dynamický, fond vyvážený, fond konzervativní a fond státních dluhopisů, lišící se investičními limity, strukturou spravovaného portfolia a s tím spojeným investičním rizikem. Přičemž je poté na účastníkovi jakou formu strategie spoření si zvolí. Své rozhodnutí může kdykoli jednou ročně (bezplatně) změnit.

Fond státních dluhopisů je nejkonzervativnějším fondem, který investuje pouze do státních dluhopisů, nástrojů peněžního trhu (jejichž emitentem je Česká republika nebo Česká národní banka), vkladů, se kterými je možno volně nakládat a termínovaných vkladů

³² Redukční hranice - vyměřovací základ. *Důchody-důchodci*. [online]. 2014 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: <http://www.duchody-duchodci.cz/osobni-vymerovaci-zaklad.php>

³³ Český důchodový systém. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR* [online]. 2011 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/11969/Analyza.pdf>

se lhůtou splatnosti nejdéle 2 roky (u regulované banky). Tento fond vede nejnižší poplatky – 0,3 % z naspořené částky ročně a žádné poplatky ze zhodnocení naspořené částky.

Konzervativní fond je vhodný pro konzervativní účastníky, kteří nepožadují vysoký výnos svých investic. Penzijní společnosti investují především do státních dluhopisů, termínovaných vkladů, nástrojů peněžního trhu, či do podnikových dluhopisů s krátkou splatností a do bonitních firemních dluhopisů. Poplatky u konzervativního fondu se pohybují zhruba ve výši 0,4 % z naspořené částky a okolo 10 % za zhodnocení investice.

Vyvážený fond je určen pro odvážnější účastníky, kteří plánují dlouhodobé zhodnocení svých vložených prostředků. Penzijní společnosti investují zejména do státních dluhopisů, korporátních dluhopisů a akcií. Podíl těchto investic smí tvořit maximálně 40 % jeho portfolia, ostatní produkty jsou poté konzervativnější. Poplatky u vyváženého fondu jsou ve výši 0,5 % z naspořené částky a 10 % ze zhodnocení investice.

Dynamický fond je vhodný pro progresivnější účastníky, kteří chtějí dosáhnout vysokého zhodnocení, ale zároveň se nebojí riskovat ztrátou. Penzijní společnosti nejčastěji investují do nástrojů peněžního trhu, státních dluhopisů a jiných dluhových cenných papírů a akcií nebo obdobných cenných papírů představujících podíl na právnické osobě. Akcie pak mohou tvořit až 80 % jejich investic. Poplatky v dynamickém fondu jsou ve výši 0,6 % z naspořené částky a 10 % ze zhodnocení investice.³⁴

Účast v druhém pilíři vzniká na základě registrace smlouvy o důchodovém spoření v Centrálním registru smluv. Specializovaný finanční úřad po schválení žádosti zasílá informaci o zaregistrování účastníkovi i penzijní společnosti. Účast v druhém pilíři je podmíněna odváděním pojistného na důchodové spoření, kdy úhradu za zaměstnance provádí zaměstnavatel. Sazba pojistného na důchodové spoření činí 5 % z vyměřovacího základu. Všeobecně to znamená vyvedení 3 % z prvního pilíře, tj. z důchodového pojištění, které je ze strany účastníka navýšeno o další 2 %. Vzhledem k tomu, že dochází ke snižování odvodu do prvního pilíře, krátí se poté účastníkovi procentní výměra státního důchodu právě z prvního pilíře.³⁵

³⁴Vyvážený důchodový fond. *Kurzycz* [online]. 2013 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: <http://zakony.kurzycz.cz/426-2011-zakon-o-duchodovem-sporeni/paragraf-48/>

³⁵Základní aspekty reformy penzijního systému České republiky. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2013 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/regulace/penzijni-sluzby-a-systemy/duchodova-reforma/zakladni-informace>

Každý účastník druhého pilíře má poté možnost volby mezi:

- doživotním starobním důchodem
- doživotním starobním důchodem
- starobním důchodem po dobu dvaceti let
- sirotčí důchod po dobu pěti let

Výplatu prostředků z druhého pilíře může účastník pobírat až po přiznání nároku na starobní důchod. Důchod z důchodového spoření vyplácí účastníkovi, na základě uzavřené pojistné smlouvy, životní pojišťovna nikoli penzijní společnost. Účastník má nárok na převedení svých prostředků jako úhrady jednorázového pojistného důchodu na základě zaregistrování pojistné smlouvy o pojištění důchodu. Z okruhu daných pojišťoven si poté účastník důchodového spoření zvolí pouze jednu, s kterou smlouvu uzavře. Penzijní společnost by poté měla vyrovnat jednorázové pojistné na pojištění důchodu nejpozději do deseti pracovních dnů ode dne zaregistrování pojistné smlouvy o pojištění důchodu v Centrálním registru smluv. Vybranou pojišťovnu případně zvolený druh důchodu nelze již později měnit.³⁶

Patrně nejčastějším způsobem čerpání penze z druhého pilíře bude pravidelná měsíční penze po dobu dvaceti let. Účastník systému si bude u penzijní společnosti v produktivním životě spořit na svůj osobní účet a po odchodu do penze mu bude měsíční penzi po dobu dvaceti let vyplácet životní pojišťovna. V případě, že účastník začne penzi čerpat například v šedesáti šesti letech, bude svůj měsíční příspěvek dostávat až do svých osmdesáti šesti let. Stane-li se, že účastník zemře dříve, nevyčerpaná penze bude předmětem dědictví.

Další možností čerpání prostředků z dobrovolného spoření ve druhém pilíři je tzv. doživotní důchod. V tomto případě by účastník pobíral až do své smrti státní důchod společně s důchodem z druhého pilíře. Nevýhodou v tomto způsobu vyplácení je případná situace, kdy dojde k brzkému úmrtí účastníka po odchodu do penze. Čerpání prostředků končí smrtí, přičemž zbylé prostředky nejsou předmětem dědického řízení, zůstávají životní

³⁶ Způsoby výplaty a druhy důchodů z druhého pilíře. *Finance.cz* [online]. 2013 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/duchody-a-davky/penzijni-pripojisteni/abeceda-duchodove-sporeni/druhy-duchodu/>

pojišťovně. Účastník tak nese případné riziko, že obdrží ve svých měsíčních příspěvcích méně, než měl naspořeno.

Jinou variantou je doživotní výplata prostředků s pozůstalostní penzí po dobu tří let. V případě, že si účastník důchodového spoření zvolí tuto formu výplaty, po jeho smrti výplata penze nekončí. Životní pojišťovna vyplácí po dobu tří let osobě, kterou účastník uvedl ve smlouvě, pozůstalostní penzi a to ve stejné výši jako byla starobní penze klienta. Důchod při zvolení této varianty bude nižší než při variantě předchozí, protože životní pojišťovna bude následně vyplácet ještě důchod ve stejné výši po dobu tří let osobě uvedené ve smlouvě.

V případě, že dojde k situaci, kdy účastník zemře ještě před vyplacením penze a dědic je také účastníkem důchodového spoření, jsou prostředky převedeny na jeho účet ve druhém pilíři. Jestliže dědic není účastníkem důchodového spoření, je naspořená částka, jako předmět dědictví, vyplacena v hotovosti. Dojde-li k tomu, že účastník zemře v době spoření a má nezletilé děti, jsou potom prostředky účastníka dětem vyplaceny v řádu pěti let a to v pravidelných měsíčních splátkách. V případě, že by nezletilý potomek zemřel ještě před uplynutím této pětileté doby, nevyplacené prostředky se potom stanou předmětem dalšího dědictví.³⁷

4.3.3. III. pilíř – důchodové připojištění

Třetí pilíř důchodové reformy zahrnuje důchodové připojištění a od ledna roku 2013 i nově doplňkové penzijní spoření. Účast ve třetím pilíři je dobrovolná. Stát vyplácí k měsíčním příspěvkům účastníků státní příspěvek a navíc umožňuje při stanovené výši odečtení části zaplacených příspěvků ze základu daně z příjmů. Ze systému lze i předčasně vystoupit. Účastníkovi tak tím zaniká nárok na státní příspěvek i daňové úlevy, které jsou podmíněny setrváním do určené doby.

Důchodové připojištění v České republice vzniklo v roce 1994 jako státem regulovaný spořicí produkt dlouhodobého a relativně bezpečného zhodnocování peněžních prostředků. Důchodové připojištění si mohla zřídit osoba starší 18 let, která byla občanem

³⁷Možnosti výplaty. *Důchodová reforma*. [online]. 2013 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: <http://www.reforma-duchodu.com/ii-pilir/moznosti-vyplaty/>

České republiky či jiné země Evropské unie s trvalým pobytem v ČR nebo která přispívala do veřejného zdravotního nebo důchodového pojištění u nás. Smlouvu o důchodovém připojištění bylo možné uzavřít nejpozději do 30. 11. 2012. Od roku 2013 bylo toto připojištění zaměněno za nové doplňkové penzijní spoření. Doplňkové penzijní spoření je v zásadě možnost spoření se státním příspěvkem a navazuje na důchodové připojištění. Účastníkem doplňkového penzijního spoření může být pouze fyzická osoba starší 18 let. Nárok na státní příspěvek ke svému spoření má účastník s trvalým pobytem v České republice nebo bydlištěm na území členského státu Evropské unie a v obou případech musí být zároveň účastníkem důchodového a veřejného zdravotního pojištění v ČR.³⁸

Finanční prostředky klientům III. pilíře spravují penzijní fondy, resp. od roku 2013 penzijní společnosti. Převážná část tehdy penzijních fondů získala povolení ke svému vzniku během prvních dvou let od zavedení penzijního připojištění, tedy během roku 1994 a 1995. Licencí bylo uděleno celkem čtyřicet šest. Dva penzijní fondy nikdy svou činnost nezačaly a na trhu jich od počátku aktivně působilo čtyřicet čtyři. Přestože se během dalších let počet penzijních fondů snižoval, nebyl doprovázen velkými finančními otřesy.

Úbytek počtu penzijních fondů byl zapříčiněn zejména důsledkem cílevědomých fúzí, jejichž konečným efektem byla úspora provozních nákladů sektoru jako celku a otevírání prostoru k vyšším výnosům a stabilitě. Do konce roku 2001 vstoupilo do likvidace celkem dvanáct penzijních fondů. Jednalo se o penzijní fondy s nevýznamným podílem na trhu a jejich problémy postihly necelá 2 % z celého počtu účastníků.

V letech 2002 až 2003 již státní dozor nepřistoupil k žádnému rozhodnutí o likvidaci penzijních fondů. K zásadním změnám došlo až k 1. 1. 2013, kdy se penzijní fondy přeměnily na penzijní společnosti. Přičemž při transformaci penzijních fondů zároveň došlo k oddělení majetku fondů od majetku účastníků.

³⁸ Penzijní připojištění a doplňkové penzijní spoření. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2013 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/kontrola/penzijni-pripojisti-doplnekove-sporeni/>

V současné době, po realizovaných fúzích, existuje na finančním trhu České republiky devět aktivních penzijních společností schválených Českou národní bankou, přičemž všechny jsou sdruženy v Asociaci penzijních fondů České republiky.^{39 40}

Třetí pilíř důchodové reformy je tedy obecně tvořen dvěma typy fondů - transformovanými a účastnickými. **Transformované fondy** nově vznikly na základě reformy penzijních fondů, která je součástí důchodové reformy. Od ledna 2013 je tak nově penzijní připojištění v rámci penzijních společností spravováno prostřednictvím těchto fondů. Účastníkům těchto nově vzniklých fondů jsou zachovány všechny výhody dřívějšího penzijního připojištění, s výjimkou přechodu mezi jednotlivými fondy. U transformovaných fondů je zachována i tzv. garance nezáporného zhodnocení, které zaručují penzijní společnosti. V praxi to znamená, že i při nepříhodném vývoji ekonomiky země, resp. na finančním trhu, musejí penzijní společnosti připsat roční zhodnocení příspěvků účastníků pouze na kladné nikoli záporné úrovni. Což s sebou ovšem přináší i negativa v podobě omezené možnosti investovat do cenných papírů, které by se případně mohly stát výnosnějšími. Penzijní společnosti obhospodařují i fondy **účastnické**, kde shromažďují příspěvky účastníků plynoucí z doplňkového penzijního spoření. U účastnických fondů jsou zachovány státní příspěvky, daňové úlevy i možnost příspěvku zaměstnavatele, ale na rozdíl od transformovaných fondů nemají garanci nezáporného zhodnocení prostředků – je v nich tedy možné dosáhnout vyšších, ale i záporných výnosů. Povinně penzijní společnosti musejí nabízet konzervativní účastnický fond a dle svého vlastního uvážení další progresivnější investiční strategie. Každý z fondů se liší svým portfoliem, a tím i mírou rizika a potenciálního výnosu. Volba strategii spoření, kterou může kdykoliv jednou ročně bezplatně změnit, záleží na účastníkovi.⁴¹

V rámci důchodové reformy došlo také k zásadnímu posunu ohledně měsíčních úložek účastníků penzijních produktů, které jsou podporovány státem v podobě státních příspěvků. Na každého účastníka třetího pilíře se vztahují nové podmínky ohledně státních

³⁹ MIKUŠKOVÁ, M. *Srovnání penzijních fondů*, s. 10

⁴⁰ Pozn: Asociace penzijních fondů České republiky (APF ČR) je dobrovolné zájmové sdružení právnických osob, které koordinuje, zastupuje, hájí a prosazuje společné zájmy penzijních fondů vůči zákonodárným sborům a jejich orgánům, ministerstvům a jiným orgánům státní správy

⁴¹ Účastnický fond. *Důchodová reforma* [online]. 2013 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: <http://www.reforma-duchodu.com/iii-pilir/ucastnickyy-fond/>

příspěvků, které jsou navázány na výši měsíčních úložek. Stát tak od roku 2013 vyplácí příspěvky v rozmezí od devadesáti do dvěstě třiceti korun. Podmínkou účastníka je vložit do penzijního spoření (jedno zda se jde o doplňkové penzijní spoření nebo transformované fondy, které nahradily penzijní připojištění) částku v rozmezí od třista do jednoho tisíce korun. Před rokem 2013 platilo, že státní podporu mohli účastníci získat už na vklad jedné stokoruny. Maximální omezení pro vklady, na které byly navázány státní podpory, činilo 500 Kč a státní příspěvky se pohybovaly ve výši od padesáti do sto padesáti korun. Obecně jsou státní příspěvky v závislosti na pravidelných měsíčních úložkách od roku 2013 vyšší.

Obrázek č. 3: *Státní příspěvky navázané na měsíční úložky*

Vklad účastníka	Státní příspěvek (od roku 2013)
0 až 299 Kč	0 Kč
300 Kč	90 Kč
400 Kč	110 Kč
500 Kč	130 Kč
600 Kč	150 Kč
700 Kč	170 Kč
800 Kč	190 Kč
900 Kč	210 Kč
1 000 Kč a vyšší	230 Kč

Pramen: MPSV

Jestli-že se účastník dostane do situace, kdy nemá volné finanční prostředky na pravidelné penzijní spoření, vklady lze dočasně odložit, anebo úložky snížit. Při předčasném ukončení smlouvy se účastníkovi vyplácí tzv. odbytné. O odbytné odpovídající výši příspěvků účastníka zhodnocených o výnosy z hospodaření fondu smí účastník požádat, pokud ukončí penzijní připojištění trvajícím alespoň dvanáct měsíců dohodou nebo výpovědí a zároveň nepřevádí naspořené prostředky do jiného penzijního

fondů. Částky státního příspěvku se vrací zpět ministerstvu. Odbytné je určeno také ve smlouvě uvedeným osobám, které jsou oprávněny k čerpání pozůstalostní penze, když účastník zemřel, aniž by mu vznikl nárok na penzi a účastníkům bez dosaženého nároku na dávky, jehož penzijní fond zanikl bez právního nástupce.

V případě, že účastník splní podmínky, může požádat o výplatu penze, kterou lze čerpat postupně, nebo požádat o jednorázové vyrovnání, kdy je celá částka vyplacena v jednom termínu. Na rozdíl od odbytného účastník získá zaplacené příspěvky, státní příspěvky včetně výnosů.⁴²

Od roku 2013 je účastníkům třetího pilíře nabízena možnost využít i tzv. předdůchodů. Nejedná se o řádný důchod ani předčasný starobní důchod pobíraný od České správy sociálního zabezpečení. O předdůchod si může zažádat účastník, který má uzavřenu smlouvu o penzijním připojištění se státním příspěvkem nebo o doplňkovém penzijním pojištění. Smyslem těchto předdůchodů je umožnit účastníkům blízkým důchodovému věku, kteří hledají hůře uplatnění na trhu práce, překlenout toto období a čerpat penzi.

Nárok na předdůchod vzniká dosažením věku účastníka, který je o pět let nižší, než věk potřebný pro vznik nároku na starobní důchod. Pobírání předdůchodu nemá zásadní vliv na výši pobírání řádného starobního důchodu a na rozdíl od předčasných starobních důchodců mohou předdůchodci prakticky bez omezení pracovat. Při čerpání předdůchodu je nutné, aby měl účastník naspořeno na doplňkovém penzijním spoření takovou částku, která umožní vyplácet měsíční dávku alespoň ve výši 30 % průměrné mzdy stanovenou MPSV, a to po dobu nejméně dvou let. Za současných podmínek by se jednalo o měsíční částku necelých osmi tisíc korun, tzn. na jeden rok vyplácení předdůchodu by měl mít účastník naspořeno minimálně devadesát tisíc korun.

Předdůchod nezvyšuje dobu pojištění, přičemž evidence na úřadu práce při splnění zákonných podmínek ano. Pokud má tedy občan nárok na podporu v nezaměstnanosti, je pro něj výhodnější být v evidenci na úřadu práce a pobírat podporu v nezaměstnanosti nežli čerpat předdůchod. Doba evidence na úřadu práce patří při splnění zákonných podmínek mezi náhradní dobu pojištění. To znamená, že přestože účastník neplatí sociální pojištění ze svého příjmu, tak je tato doba započtena do získané doby pojištění

⁴² Jednorázové vyrovnání a odbytné u penzijního připojištění. *Finance.cz* [online]. 2013 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/duchody-a-davky/penzijni-pripojisti/abeceda/penzijniho-pripojisti/jednorazove-vyrovnani-a-odbytne-u-penzijniho-pripojisti/>

občana. Hlavní nevýhodou spoření ve třetím pilíři je riziko spojené s nevhodným investováním jednotlivých fondů a tím možnost ztráty naspořených prostředků.⁴³

⁴³ Čtěte, jak bude probíhat čerpání předdůchodů v praxi. *Podnikatel.cz* [online]. 2013 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/ctete-jak-bude-probihat-cerpani-predduchodu-v-praxi/>

5. Důvody neudržitelnosti důchodového systému

Důchodový systém v České republice je založen na mezigenerační solidaritě, závisí tedy na několika faktorech, které ovlivňují udržitelnost celého systému. Věková struktura populace a její vývoj v čase je jedním ze stěžejních faktorů, který ovlivňuje celý důchodový systém a vytváří tak hlavní tlak na jeho změny (resp. reformy). Demografický vývoj je určován základními charakteristikami, a to plodností, úmrtností a střední délkou života. Finální demografická struktura je potom doplněna o migraci. Mezi hlavní ekonomické dopady, které mají vliv na penzijní systém, patří potom ukazatele výkonnosti ekonomiky, zaměstnanosti, procento podílu výdajů na důchody a rovnováha financování důchodového účtu.

5.1. Demografický rámec

Jedna z nejviditelnějších společenských a ekonomických změn odehrávající se v současnosti ve světě je stárnutí populace. Stárnutí se však neomezuje pouze na společnosti v rozvinutém světě, kde je trend nejpokročilejší v Japonsku. Obyvatelstvo v řadě rozvojových zemí rovněž stárne, třebaže z nižší hladiny. Věková struktura populace v zemích jako je např. Čína může začínat připomínat křivky v rozvinutých zemích během pár desetiletí. Přejít od společnosti s vysokou úmrtností a porodností ke společnosti s nízkou úmrtností a porodností je typický pro všechny rozvíjející se země.

Řada odborníků varuje před dalekosáhlými dopady tohoto vývoje, ale nejedná se o nový proces. Změna ve střední délce života⁴⁴, která se dá, vyzorovat za uplynulých dvě stě let způsobuje, že se více než polovina lidí v rozvinutém světě dožívá sedmdesáti let a výše. Zatímco v roce 1900 se střední délka života pohybovala okolo třiceti let, dnes je to okolo šedesáti sedmi let.

Do poloviny dvacátého století zvýšení průměrné délky života ovlivňovala zejména

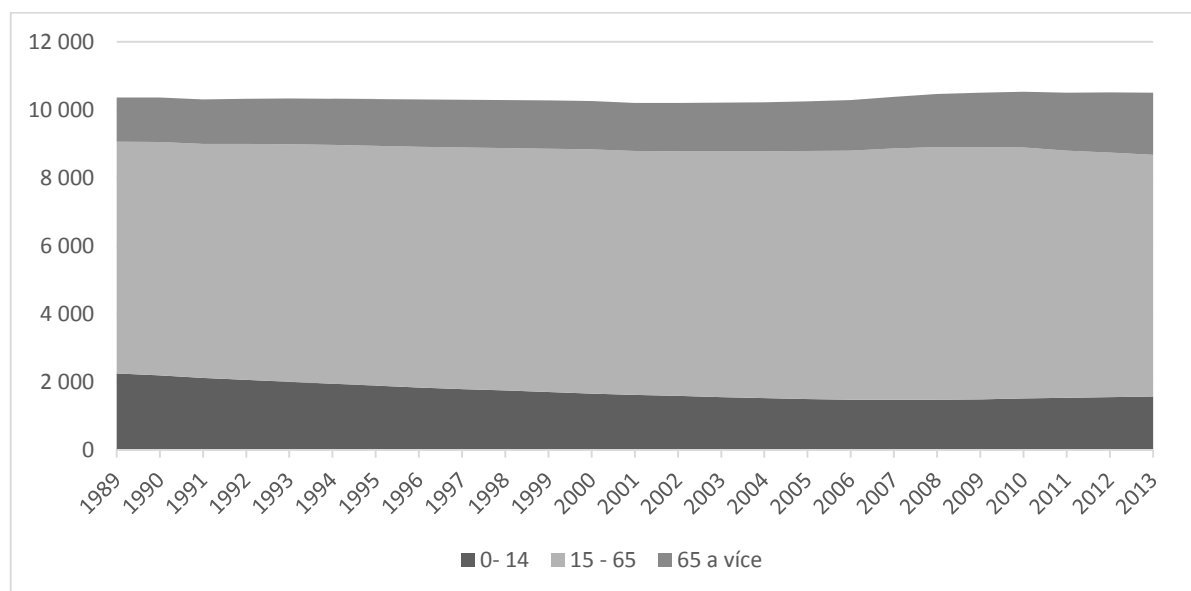
⁴⁴ Střední délka života neboli naděje dožití je statistický údaj udávající průměrný, tedy předpokládaný, věk, jehož dosahují členové dané populace.

klesající dětská úmrtnost. Na konci středověku byla v Evropě běžná úmrtnost kolem pět seti z jednoho tisíce živě narozených dětí, přitom dnes kojenecká úmrtnost spadla pod jedno procento. Ve druhé polovině dvacátého století zvyšování střední délky života ovlivňovaly starší věkové skupiny. Více než osmdesát pět procent světové populace má nyní naději na život v délce nejméně šedesát let, což je dvakrát déle, než před sto lety. To znamená, že bude více „starších lidí“ ve společnosti a uvnitř této skupiny počet „nejstarších“ poroste.⁴⁵

5.1.1. Struktura a vývoj populace

Struktura populace České republiky se v následujících desetiletích významně změní, a to zejména v důsledku prodlužování doby dožití a snižování míry porodnosti. Kombinace zmíněných faktorů bude mít negativní vliv na strukturu populace, kdy se dnešní silná generace třicátníků a čtyřicátníků přesune do pracovní neaktivity a generace následující nebudou mít dostatečný potenciál nahradit ji.

Graf č. 1: Věková struktura obyvatel v ČR v letech 1989 – 2013

Zdroj: ČSÚ

⁴⁵ LOUŽEK, M., *Důchodová reforma*, s. 80

Z grafu č. 1 vyplývá, že počet dětí do patnácti let spíše dlouhodobě klesá a naopak podíl obyvatel, kterým je šedesát pět let a více narůstá. V roce 2013 představuje podíl osob nad šedesát pět let 17,4 % na celkovém počtu obyvatel. Je tedy patrné, že společnost České republiky stárne a počet seniorů v důchodovém věku se zvyšuje.

Předpokládaný vývoj počtu obyvatel České republiky, který zobrazuje tabulka č. 4, s uvažováním minimální varianty, by do roku 2050 poklesl téměř na 9,4 miliónu osob a do roku 2100 na 6,4 miliónu.

Tabulka č. 4: *Základní charakteristiky vývoje obyvatelstva ČR - scénář projekce*

Charakteristika	Varianta	2020	2030	2040	2050	2100
Počet obyvatel	minimální	10 526 247	10 276 357	9 881 630	9 424 063	6 418 938
	střední	10 666 769	10 749 852	10 771 279	10 782 387	10 365 103
	maximální	10 790 822	11 169 347	11 551 373	12 017 364	14 734 580
Počet živě narozených	minimální	89 669	71 690	76 880	65 261	39 952
	střední	98 196	89 073	103 531	95 431	91 375
	maximální	103 662	102 224	123 290	128 738	164 425
Přirozený přírůstek	minimální	-19 815	-46 178	-50 309	-61 308	-59 804
	střední	-11 408	-29 242	-24 702	-33 269	-29 691
	maximální	-6 054	-16 526	-5 966	-2 075	22 838
Roční přírůstek migrace	minimální	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
	střední	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000
	maximální	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000

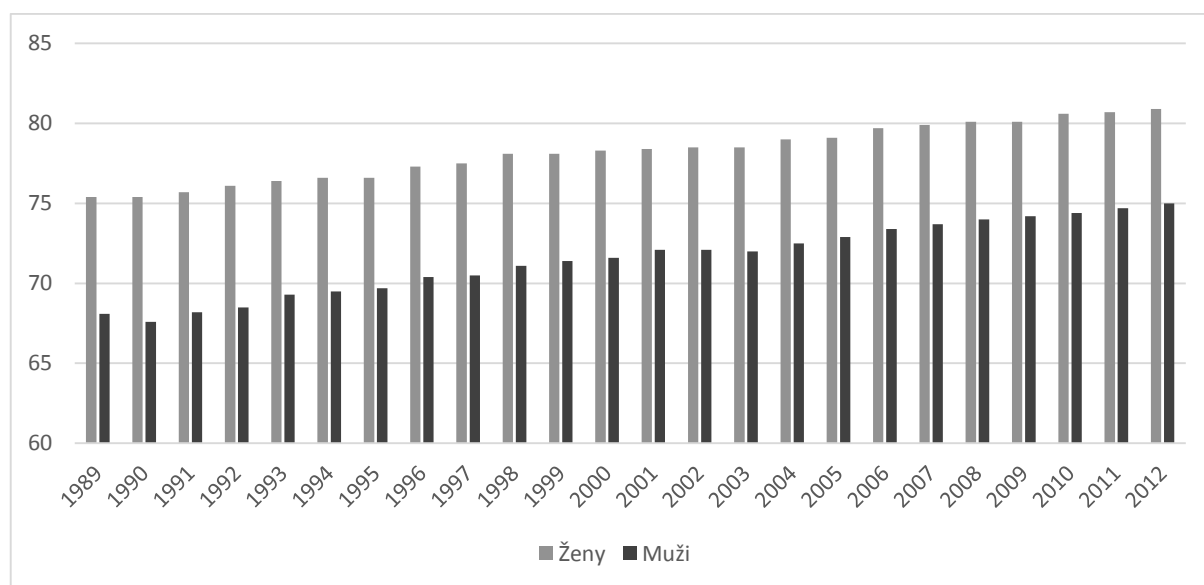
Zdroj: FIALA, T., LANGHAMROVÁ, J., MISKOLCZI M., PAVLÍK Z., *Vývoj některých demografických charakteristik zohledňujících zvyšování důchodového věku*, s. 2

Podle maximální varianty by naopak vzrostl na 12 miliónů do roku 2050 a na více než 14,7 miliónů do konce tohoto století. Střední varianta by znamenala zachování počtu obyvatel téměř na současné úrovni. Při prvních dvou variantách by byl počet narozených trvale nižší než počet zemřelých, v maximální variantě se v posledních desetiletích tohoto století očekává obnovení přirozeného přírůstku obyvatelstva.

5.1.2. Střední délka života a porodnost

Střední délka života se každoročně prodlužuje o několik měsíců. Podle statistik Českého statistického úřadu patří Česká republika k zemím Evropské unii, kde se život v posledních dvou desetiletí prodlužoval nejrychleji. V současné době mají muži naději na život v délce okolo sedmdesáti pěti let a ženy okolo osmdesáti jedna let. Vývoj naděje na dožití resp. střední délku života v ČR zobrazuje graf č. 2.

Graf č. 2: Naděje na dožití v ČR v letech 1989 - 2012

Zdroj: ČSÚ

Hodnoty ovlivňuje celá řada faktorů nejen zdravotní stav, úroveň lékařské péče, kvalita životního stylu včetně stravovacích zvyklostí a psychické zátěže, ale i úroveň kriminality, vojenský stav země, životní prostředí a další.

Jelikož nelze předvídat náhlé působení vnějších vlivů, např. hluboké ekonomické krize, výrazné změny v systému sociálních opatření či epidemie nemocí, které mohou z krátkodobého hlediska ovlivnit úroveň úmrtnosti či plodnosti. Proto je nutné výsledky projekce chápat podmíněně. V tabulce č. 5 je uveden scénář projekce střední délky života české populace.

Tabulka č. 5: *Střední délka života v ČR – scénář projekce*

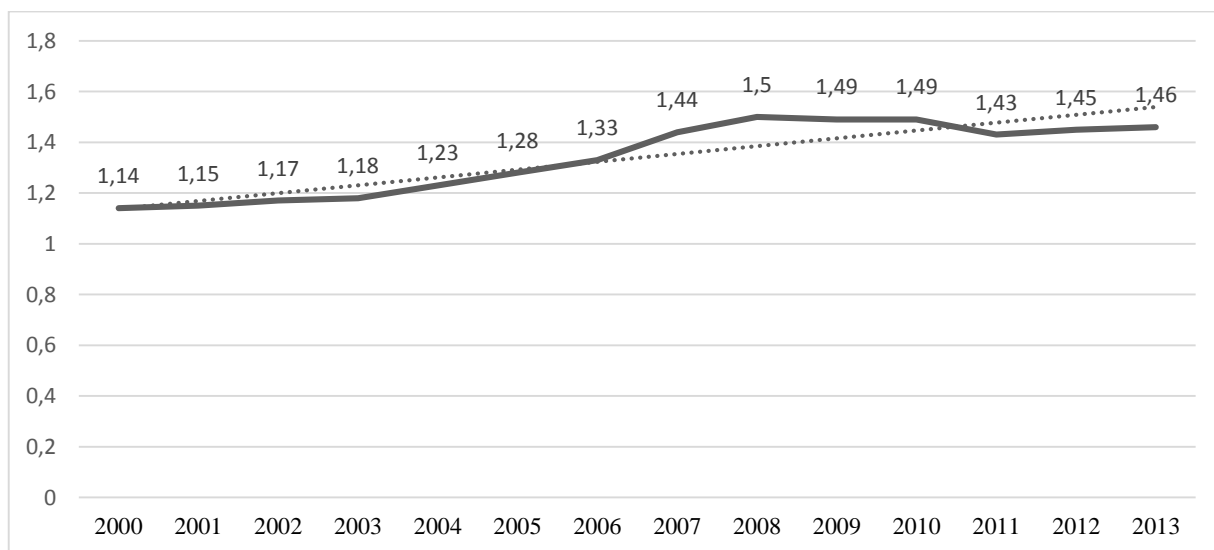
Charakteristika	2020	2030	2040	2050	2060	2070	2080	2090	2100
Střední délka života mužů	76,76	78,90	80,85	82,59	84,14	85,50	86,65	87,62	88,40
Střední délka života žen	82,72	84,72	86,52	88,14	89,57	90,80	91,85	92,72	93,40

Zdroj: MPSV

Na základě scénáře projekce Ministerstva práce a sociálních věcí by se u obou pohlaví střední délka života zhruba za padesát let měla prodloužit přibližně o deset let.

Další z příčin stárnutí populace je snížení míry porodnosti. Plodnost (počet dětí připadající na jednu ženu ve věku 15 – 44 let) klesla pod míru prosté reprodukce, za níž se považují dvě děti připadající na jednu ženu. Zatímco ve Spojených státech udržují vyšší míru plodnosti imigranti, v Evropských zemích poklesla plodnost pod 1,4 dítěte na ženu. V České republice, jak zobrazuje graf č. 3, se od roku 2011 mírně zvyšuje nad 1,4 dítěte na ženu.

Graf č. 3: *Úhrnná porodnost žen v ČR v letech 2000 - 2013*

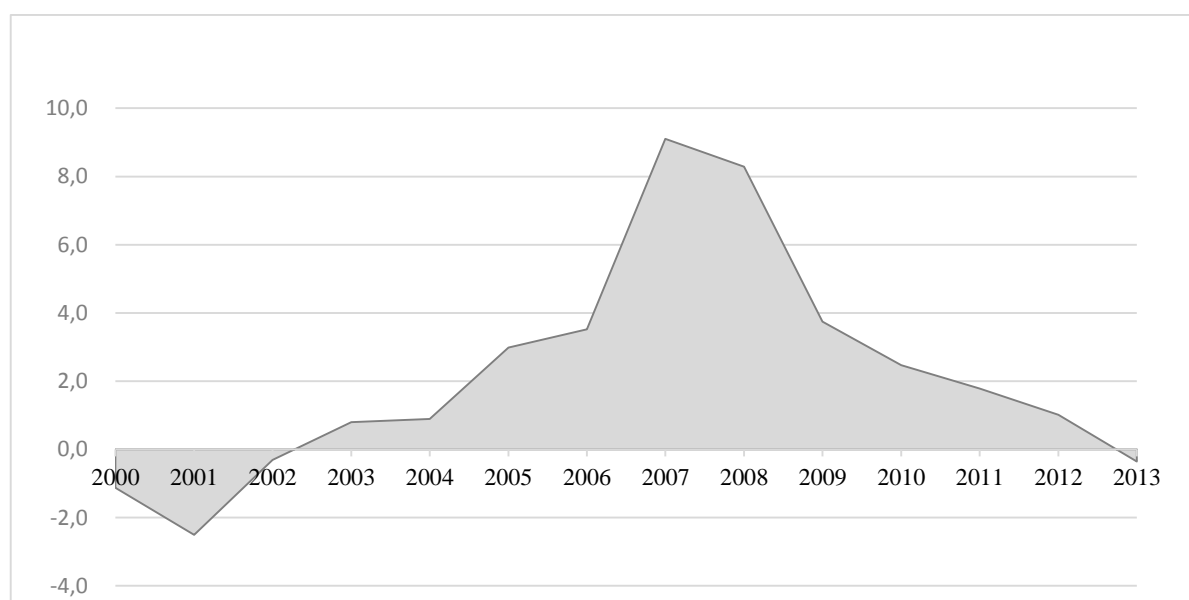

Zdroj: ČSÚ

5.1.4. Migrace

Spolu s porodností a úmrtností, tvoří základ pro celkovou strukturu obyvatelstva dané země také migrace. Kladné saldo migrace, rozdíl mezi počtem přistěhovalých a počtem vystěhovalých, přispívá k udržení případně k nárůstu populace. Záporné saldo naopak způsobuje úbytek obyvatel. Ve sledovaném období došlo k zápornému saldu migrace v roce 2000 - 2001 a v roce 2013. Celkově migrace přispívá k vyrovnávání věkových struktur obyvatelstva států a zároveň způsobuje zesílení pokračujícího trendu globalizace.

Graf č. 4: *Hrubá míra migrace v ČR v letech 2000 – 2013* ⁴⁶

Zdroj: ČSÚ

Emigrace za lépe placeným zaměstnáním v zahraničí či jiné důvody, vedou ke snížení plátců, kteří přispívají do důchodového systému. Na druhé straně příliv imigračních ekonomicky aktivních osob zvedá sumu vybraných odvodů, což působí pozitivně.

Předpovídat budoucí vývoj migrace v současné době je velmi obtížné. Závisí totiž na ekonomickém a politickém vývoji nejen v České Republice, ale i v okolních zemích Evropy i mimo Evropu. Česká Republika pravděpodobně zůstane zemí imigrační, tj. počet

⁴⁶ Hrubá migrace znázorňuje saldo migrace na 1 000 obyvatel středního stavu

imigrantů bude trvale vyšší než počet emigrantů. V roce 2013 byl migrační přírůstek proti předchozím rokům nízký. Minimální varianta předpokládá jeho další snížení, maximální varianta naopak očekává výraznější oživení trvalé imigrace do ČR.

5.2. Ekonomický rámec

S ohledem na demografický vývoj je velmi pravděpodobné, že dojde k podstatnému zvýšení veřejných výdajů v oblasti důchodové politiky. Zatímco tato problematika existuje ve většině zemí se stárnoucí populací, v Evropské unii je výzva mnohem citelnější, vzhledem k štedrým sociálním systémům, které vznikaly po druhé světové válce.

Vlády mohou na stárnutí populace zareagovat mnoha způsoby. Mohou zvýšit podíl daní na HDP, aby v budoucnu ufinancovaly vyšší veřejné výdaje. Nebo se mohou pokusit udržet očekávané sociální a zdravotní výdaje v jejich podílu na HDP a některé z nich omezit či snížit. Vyšší daně (nebo vyšší příspěvky na sociální pojištění) by v budoucnu musely být zaplacený pracovní silou, tj. dnešními dětmi. Je sporné, zda je to spravedlivá politika v mezigeneračním smyslu, jelikož by znamenala vyšší daňové zatížení na osobu v produktivním věku. V globalizovaném světě s vyšším stupněm mobility kapitálu a práce by navíc země s vyšším daňovým zatížením nemohly dále zvyšovat daně i v budoucnu. Alternativním zdrojem příjmu by mohly být teoreticky i půjčky. Zatímco země s relativně nízkým dluhem v podílu k HDP mají větší prostor využít tento způsob financování při nepříznivém demografickém vývoji, potom relativně vysoce zadlužené země by měly velké problémy zajistit udržitelnost veřejných financí v dlouhodobém horizontu. Stárnutí populace nemusí mít na rozpočty jen negativní dopady. Úspory se nabízí v oblasti školství – méně studentů ve školách umožňuje snížit celkové náklady v oblasti školství. Citelné úspory mohou nastat i v sociální oblasti např. u rodičovských dávek (náklady na porodné, přídatky na dítě, příspěvek v mateřství, atd.). Úspory nákladů v této oblasti budou tlumit nepříznivý dopad stárnutí populace v oblasti důchodového zabezpečení. Výdaje na vzdělání a rodičovské dávky dosahují v zemích OECD v průměru 6,25 % HDP, zatímco starobní důchody činí přibližně 7,25 % HDP. Čísla jsou si tak podobná, že se přímo nabízí, aby vzestup výdajů v důchodové oblasti byl kompenzován úsporami ve školské oblasti a sociální oblasti u rodičovských dávek. Rozpočtová politika by tedy měla spíše přerozdělit zdroje uvnitř rezortů nikoli navyšovat veřejné výdaje.⁴⁷

⁴⁷ LOUŽEK, M., *Důchodová reforma*, s. 83

5.2.1. Index závislosti

Prognózy vývoje veřejných financí vycházejí obvykle z výpočtu tzv. indexu závislosti, který ukazuje podíl ekonomicky neaktivních k osobám v produktivním věku (20 - 65 let). V níže uvedené tabulce č. 6 jsou uvedeny indexy závislosti v mezinárodním srovnání, kde index závislosti starších měříme jako (populace starších 65 let) / (populace 15 - 64 let) a celkový index závislosti jako [(populace 0 -14) + (populace starší 65)]/ populace 15 - 64 let).

Tabulka č. 6: *Index závislosti mezinárodní srovnání vybraných zemí*

	Index závislosti starších				Celkový index závislosti			
	1975	2000	2025	2050	1975	2000	2025	2050
Rakousko	24	23	34	51	35	30	41	60
Belgie	22	26	36	47	32	34	44	55
ČR	20	20	34	56	54	43	54	79
Finsko	16	22	40	44	48	49	68	71
Francie	22	25	35	45	60	54	62	72
Německo	23	24	39	54	57	47	60	78
Řecko	19	25	35	58	57	47	55	82
Maďarsko	19	22	32	47	49	46	53	71
Itálie	19	27	39	60	57	48	59	85
Polsko	14	18	33	55	51	46	54	77
Slovensko	15	16	28	51	56	45	48	73
Španělsko	17	24	33	63	61	46	55	91
Švédsko	24	27	36	41	56	55	64	68
Velká Brit.	22	24	32	40	60	53	59	67
Austrálie	14	19	31	41	28	28	41	50
Kanada	13	18	33	44	25	27	41	53
Japonsko	12	25	50	74	47	47	68	96
USA	16	19	28	34	55	51	58	62
Afrika Ø	6	6	7	11	93	85	68	54

Zdroj: *World Population Prospect*

Z dat uvedených výše vyplývá, že index závislosti starších se ve všech zemích do roku 2050 zvětšuje. Nejvýznamněji vypadá situace v Japonsku, rovněž ve Španělsku, Itálii, Portugalsku včetně České republiky. Celkový počet závislých potom představuje širší množinu, jelikož zahrnuje i mladší děti do 14 let. Celkový index závislosti potom vypadá pesimisticky zejména v Japonsku, Španělsku, Řecku, Itálii a České republice.

Index závislosti představuje zatížení ekonomiky především vyplývající z možnosti či nemožnosti osob určitého věku podílet se na tvorbě produktu. Indexy závislosti je třeba brát v potaz s jistou rezervou, jelikož vyjadřují rozložení populace, nikoli skutečnou ekonomickou závislost.⁴⁸

Teze, že stárnoucí populace představuje zátěž, kdežto mladší populace je nadějí pro úspěšný rozvoj, je jednostranná. Data v tabulce č. 5 nabízejí jiný pohled. Ačkoli je Afrika kontinentem s nejmladší populací, její celkový index závislosti je poměrně vysoký. Důvodem je vysoký počet dětí, které jsou závislé na svých rodičích. Uživít mladou populaci může být proto neméně náročné než uživit tu starší.

Při analýze těchto dat je tedy třeba opatrnosti a nelze na ně spoléhat zcela bezvýhradně. Stejně jako je třeba si uvědomit fakt, že i určitá část populace v produktivním věku není zaměstnaná a nepodílí se tak na vytváření příjmů, z nichž by měly být hrazeny penze těch, kteří již na ni mají nárok. Část nezaměstnané populace v produktivním věku spoléhá stejně tak na státní transfery jako populace v důchodovém věku. Reálný podíl závislých by byl tedy daleko vyšší. Tyto osoby představují pro ekonomiky jednotlivých států velký potenciál. Příjmy, které by plynuly do státního rozpočtu v podobě odvedených daní včetně ušetřené sociální podpory, by bylo možno dále redistribuovat směrem k zajištění důstojné životní úrovně populace v důchodovém věku. Z tohoto důvodu se vlády zaměřují na aktivní politiku zaměstnanosti a vytváření nových pracovních míst.

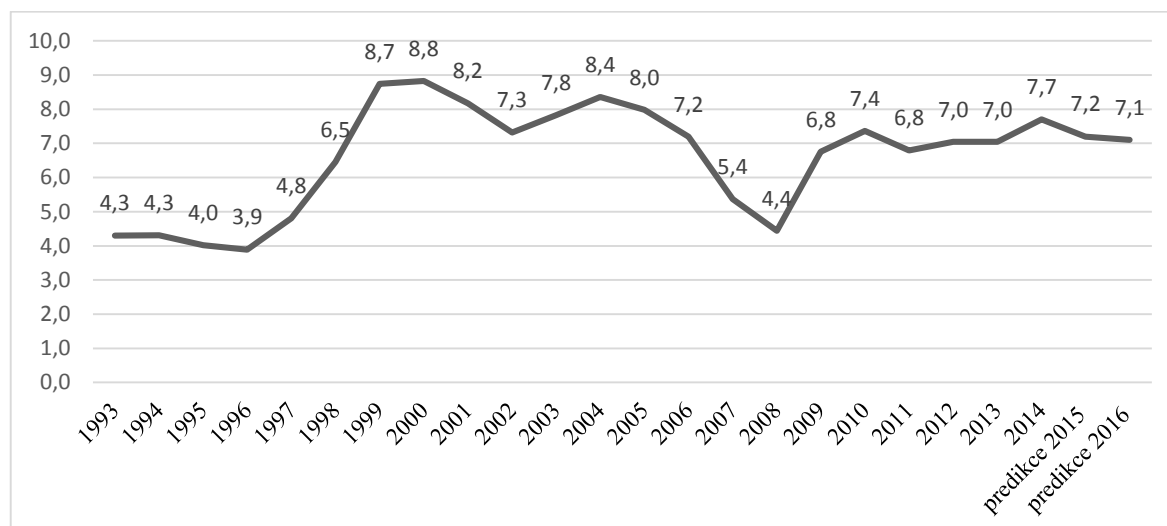
5.2.2. Zaměstnanost

Vysoká míra nezaměstnanosti vede ke snížení finančních příjmů do systému důchodového zabezpečení a její růst způsobuje vyšší výdej veřejných financí. Určité

⁴⁸ LOUŽEK, M., *Důchodová reforma*, s. 83

procento nezaměstnanosti (do 2 %) je bráno jako pozitivní jev. Za negativní se již považuje nezaměstnanost nad 10 %. Graf č. 5 poté zobrazuje míru nezaměstnanosti v ČR.

Graf č. 5: Míra nezaměstnanosti osob ve věku 15 – 65 let % v letech 1993 - 2016

Zdroj: ČSÚ

Celková míra nezaměstnanosti se po roce 1993, z velmi nízkých hodnot okolo 4 %, za tři roky více jak dvojnásobně navýšila. V roce 1989 činila 8,7 %. Následný pokles v roce (nejvýraznější po roce 2005) byl vystřídán prudkým nárůstem v roce 2009 ze 4,4 % na 6,7 (resp. až na 7,4 % v roce 2010). V následujících letech by se měla pohybovat okolo 6,8 – 7,2 %. I v rámci dlouhodobých prognóz MPSV do roku 2080 by měla dosahovat obdobných stabilních hodnot. Ve věkové skupině 15 - 24 let je dlouhodobě nejvyšší míra nezaměstnanosti a to přes 15 % (vyjma roku 2007 a 2008 kdy dosahovala hodnot okolo 10%). I do budoucna by se měla pohybovat okolo 15 – 17 %. Ve srovnání s druhou věkovou skupinou (25 - 34 let), která má druhou největší nezaměstnanost je tato míra zhruba dvakrát vyšší. Přes narůstající počet osob ve vyšším věku je míra nezaměstnanosti u věkové skupiny 55 - 64 let poměrně nízká 4 -5 % (vyjma roku 2010, kdy dosáhla 6,5 %). Dlouhodobě dle prognóz MPSV by se u této věkové skupiny měla míra nezaměstnanosti pohybovat do roku 2080 u hranice 4,5 %.⁴⁹

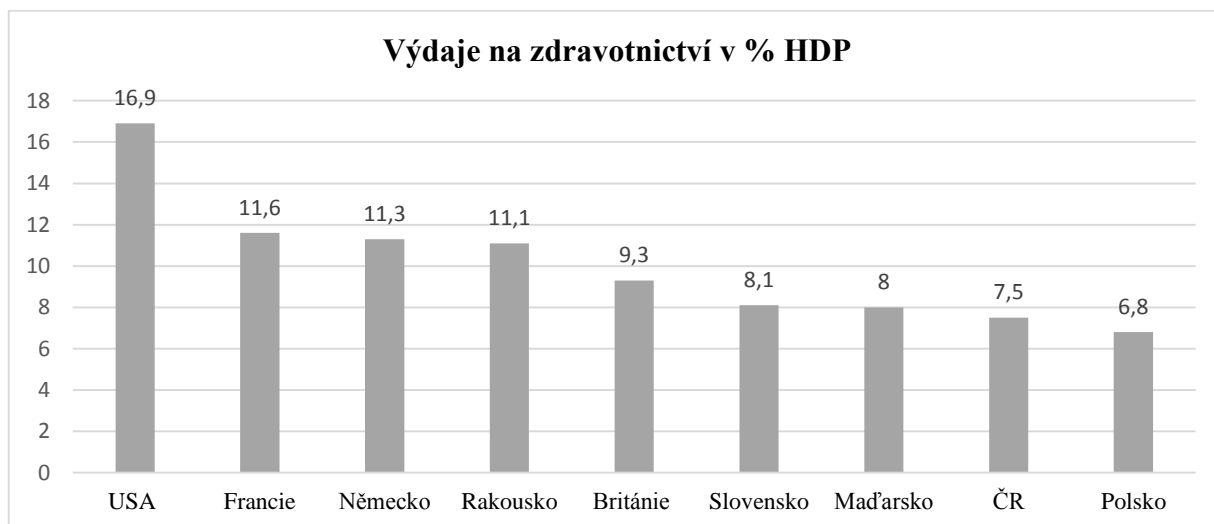
⁴⁹ Pojistně matematická zpráva 2012. MPSV: odbor sociálního pojištění [online]. 2012, s. 74 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/13783/PMZ-2012.pdf>

5.2.3. Zdravotnictví

Výdaje na zdravotnictví jsou poměrně velkou výzvou. Budoucí vývoj výdajů na zdravotnictví lze předvídat ještě obtížněji než výdaje na penze. Závisí na řadě demografických i nedemografických faktorů a porozumění těmto trendům je velmi omezené. Předpovídání výdajů na zdravotnictví je složité i z toho důvodu, že jsou taženy faktory primárně nesouvisejícími se stárnutím.

Graf č. 6 zobrazuje procento HDP vydané na zdravotní péči. Podíl českého zdravotnictví na hrubém domácím produktu podle dat OECD nedosahuje průměru Evropské unie. V roce 2012 byl 7,5 procenta, kdežto ve vyspělých západoevropských zemích přesahuje i průměrných deset procent. Všechny evropské země OECD vykazují nadpoloviční podíl veřejných zdrojů financování, tedy úhrn veřejných rozpočtů a veřejného zdravotního pojištění. Nejvyšší podíl veřejných financí v evropských zemích OECD za rok 2012 měly Nizozemsko 85,8 procenta, Dánsko 85,2 procenta, Česká republika 83,7 procenta a Lucembursko 82,5 procenta.

Graf č. 6: Výdaje na zdravotnictví v roce 2012 v % HDP

Zdroj: OECD Health data

Nejnákladnější období života z hlediska čerpání zdravotní péče jsou poslední dva roky života. Přibližně jednu čtvrtinu nákladů na zdravotní péči spotřebuje člověk

v posledním roce svého života. V produktivním věku jsou tyto náklady nízké. Stárnutí populace proto posouvá vysoké náklady do pozdějších let života. Samotný věk nelze podle Tabaty považovat za významnou determinantu národních zdravotních výdajů. Velké rozdíly v demografické struktuře jsou konzistentní s malým nebo žádným rozdílem ve zdravotních výdajích na hlavu.⁵⁰

Čím budou lidé žít déle a mít méně dětí, tím více budou investovat do vlastního lidského kapitálu, tedy i zdraví. Ačkoli evropská populace stárne, je současně i mimořádně zdravá. Zdraví znamená bohatství. Vyhlídku na delší život podporuje investice do vzdělání a znalosti, čímž podporuje produktivitu. Nikdy v historii nebyla starší populace tak zdravá a neměla, tak vysokou životní úroveň, přestože nikdy předtím nepracovala, tak málo. Doba strávená v penzi se v některých zemích až zdvojnásobila. Bude tedy nutné starší populaci přesvědčit, aby v ekonomické aktivitě pokračovali i v pozdějším věku.⁵¹

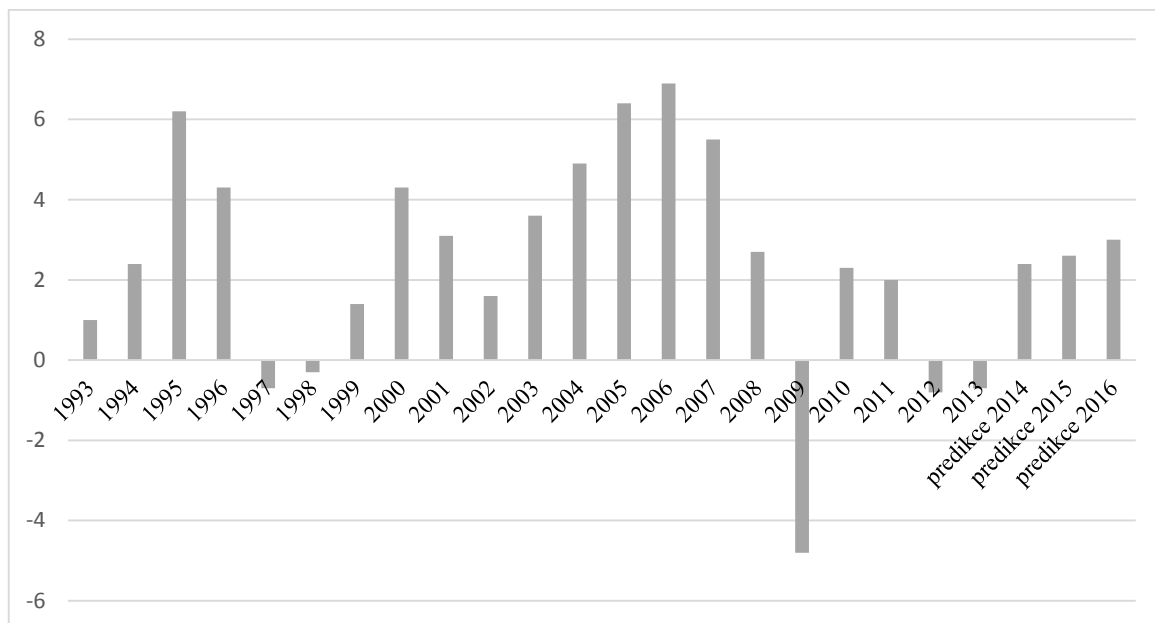
5.2.4. Ekonomický vývoj

Na udržitelnost důchodového systému a vývoj veřejných výdajů má vliv také makroekonomická situace země, tj. stanovení předpokladů o budoucím makroekonomickém vývoji. Dlouhodobý růstu hrubého domácího produktu (HDP) se potom nezanedbatelně promítá do zvyšování kvality života. Vývoj reálného růstu HDP je zobrazen v grafu č. 7.

⁵⁰ HASHIMOTO, Ken-ichi a Ken TABATA. Population aging, health care, and growth. *Journal of Population Economics* [online]. 2010, vol. 23, issue 2, s. 571-593 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://link.springer.com/10.1007/s00148-008-0216-5>

⁵¹ LOUŽEK, M., *Důchodová reforma*, s. 90

Graf č. 7: Vývoj reálného HDP % v letech 1993 – 2016

Zdroj: ČSÚ a ČNB

Po roce 1995 došlo ke dvěma ekonomickým recesím a to v letech 1997 a 1998, kdy došlo k poklesu reálného HDP o 0,9 %, resp. 0,2 %. Druhá výrazně hlubší recese se projevila v roce 2009 v důsledku působení finanční krize, kdy se hrubý domácí produkt reálně snížil o téměř 5 %. Po mírném oživení v letech 2010 - 2011 se HDP opět v následujících dvou letech opět propadl do záporných hodnot. V tomto roce i v dalších letech by se dynamika reálného růstu hrubého domácího produktu měla dále postupně zvyšovat. Dle dlouhodobých prognóz Ministerstva práce a sociálních věcí až do roku 2080 by se, v zásadě v celém období po roce 2014, měla dynamika hrubého domácího produktu pohybovat v pásmu okolo 1 – 3 % ročně.⁵²

Česká národní banka dle svých simulací předpokládá v období do roku 2030 podobný vývoj růstu reálného HDP (v nízké variantě se uvažuje 0,7 %, ve střední 1,7 % a ve vysoké 2,7 %). V následujících letech tj. po roce 2030 se poté předpokládá růst nepatrně nižší. Při dané produktivitě a klesající zaměstnanosti (resp. klesajícím počtu ekonomicky aktivních osob) by měl hrubý domácí produkt ve stálých cenách postupně klesat v celém

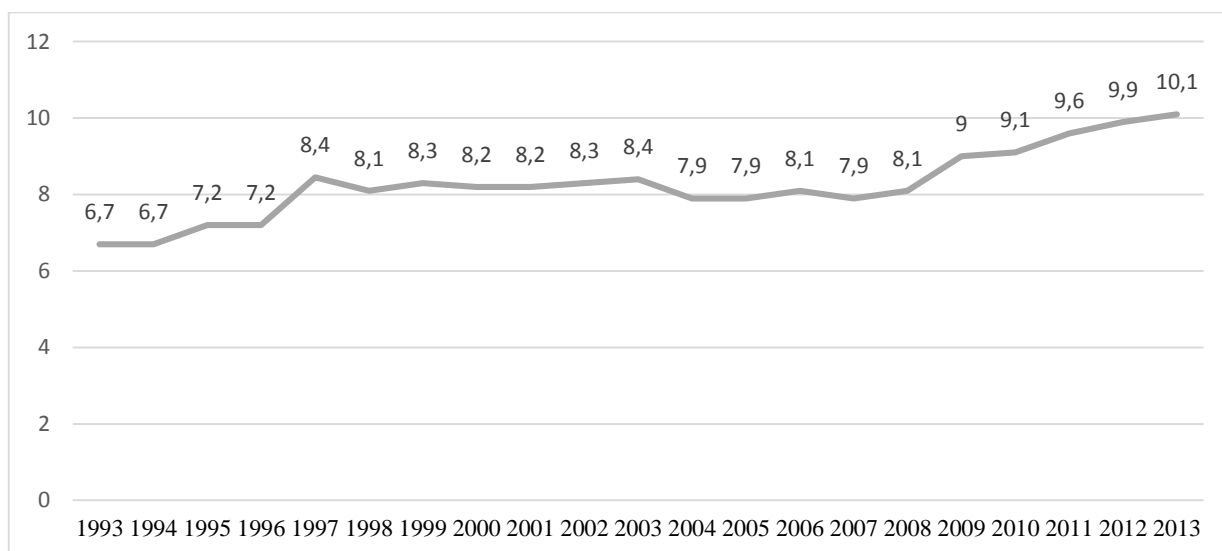
⁵² Pojistně matematická zpráva 2012. MPSV: odbor sociálního pojištění [online]. 2012, s. 78 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/13783/PMZ-2012.pdf>

sledovaném období až na hodnotu 1,0 % mezi roky 2030 – 2040, a poté do roku 2050 mírně vzrůst.

5.2.5. Financování důchodového systému

Ekonomický vývoj má pak spolu s dalšími faktory včetně politických rozhodnutí vliv na systém financování důchodu. Za hlavní ukazatele důchodového systému lze označit příjmy pojistného a výdaje na důchody.

Graf č. 8 Vývoj výdajů na důchody v % HDP od roku 1993 – 2013

Zdroj: MPSV a ČSÚ

Výdaje na důchody ze státního rozpočtu se v České republice od roku 1993 do roku 2013 zvýšily z 6,7 procent HDP na 10,1 procent. Ve vývoji těchto výdajů lze pozorovat dvě prudká zvýšení. K prvnímu došlo v druhé polovině devadesátých letch minulého století, kdy se po roce 1996 výdaje na důchody zvýšily o 1,2 % HDP. Důvodem tohoto dramatického nárůstu bylo současně ekonomické zpomalení a poměrně masivní využívání předčasných důchodů. K druhému prudkému zvýšení z hodnoty 8,1 % o téměř jedno procento na 9 % HDP došlo v roce 2009. Důvodem byla kombinace vysokého zvýšení důchodu (především z důvodu zrychlení růstu cen na přelomu let 2007 a 2008) a poklesu hrubého domácího

produktu. Další skok je zaznamenán v roce 2011 o 0,5 % HDP z důvodu neprovedené valorizace v roce 2010 a následnému zvýšení za dva roky.

V krátkodobém horizontu dalších let dle makroekonomického scénáře Ministerstva financí by se výdaje v poměru k HDP měly pohybovat mírně nad hranicí 10 %. Především z toho důvodu, že do starobního důchodu budou odcházet slabší generace šedesátých let. Postupně by pak měly klesat až na úroveň kolem 8,5 % HDP (do roku 2035). V dalším období (tj. do roku 2060) by se poté, díky přechodu silných populačních ročníků do starobního důchodu (i přes zvyšování důchodového věku), měly výdaje zvyšovat až na zhruba 10,7 % HDP.

Z hlediska rovnováhy financování důchodového systému se sleduje zejména stav důchodového účtu. Vývoj salda důchodového účtu ČR udává tabulka č. 7.

Tabulka č. 7: *Saldo důchodového účtu v ČR v letech 2000 - 2013*

Rok	Saldo důchodového účtu (mld. Kč)	Rok	Saldo důchodového účtu (mld. Kč)
2001	-15,1	2008	5,0
2002	-16,0	2009	-30,5
2003	-17,6	2010	-29,9
2004	10,7	2011	-39,5
2005	9,0	2012	-49,4
2006	1,9	2013	-49,5
2007	12,6	2014	-50,3

Zdroj: MFČR

Důchodový účet České republiky se již dlouhodobě pohybuje v záporných číslech. Přebytkový byl pouze v letech 2004 – 2008, což zapříčinilo zvýšení příjmů z důvodu růstu sazby pojistného v roce 2004. Od roku 2009, kdy se zvýšily výdaje z důvodů ekonomické recese, se deficit každoročně prohlubuje. V loňském roce 2014 se potom důchodový účet ocitl v historicky největší ztrátě téměř 50,3 miliard Kč. Dle scénáře Ministerstva financí by mělo docházet k postupnému zlepšování bilance

až na 0,5 % HDP do roku 2035. Poté by se měla v reakci na růst výdajů bilance zhoršovat do roku 2060 a následně stabilizovat na 2,5 až 3 % HDP.⁵³

Výše uvedené důvody jsou pak hlavní příčinou neudržitelnosti systému, který byl nastavený za jiných sociálních podmínek, než v současnosti. Proto dochází k nutným reformním úpravám důchodového systému, podobně jako ve většině evropských zemí. Reformy si pak především kladou za cíl vyrovnat příjmy a výdaje důchodového účtu.

⁵³ Pojistně matematická zpráva 2012. *MPSV: odbor sociálního pojištění* [online]. 2012, s. 81 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/13783/PMZ-2012.pdf>

6. Alternativy finančního zabezpečení v důchodovém věku

Obsahem této kapitoly je srovnání různých alternativ spoření v rámci třípilířového systému ČR, a to na základě výpočtů budoucích naspořených částek. Budoucí hodnoty daných druhů spoření budou kalkulovány podle predikovaných hodnot vývoje ekonomiky země a dále potom na základě vývoje zhodnocení v oblasti pojišťovnictví. Uvažovány jsou alternativy spoření, které nabízejí penzijní společnosti dle platné legislativy pro rok 2015.

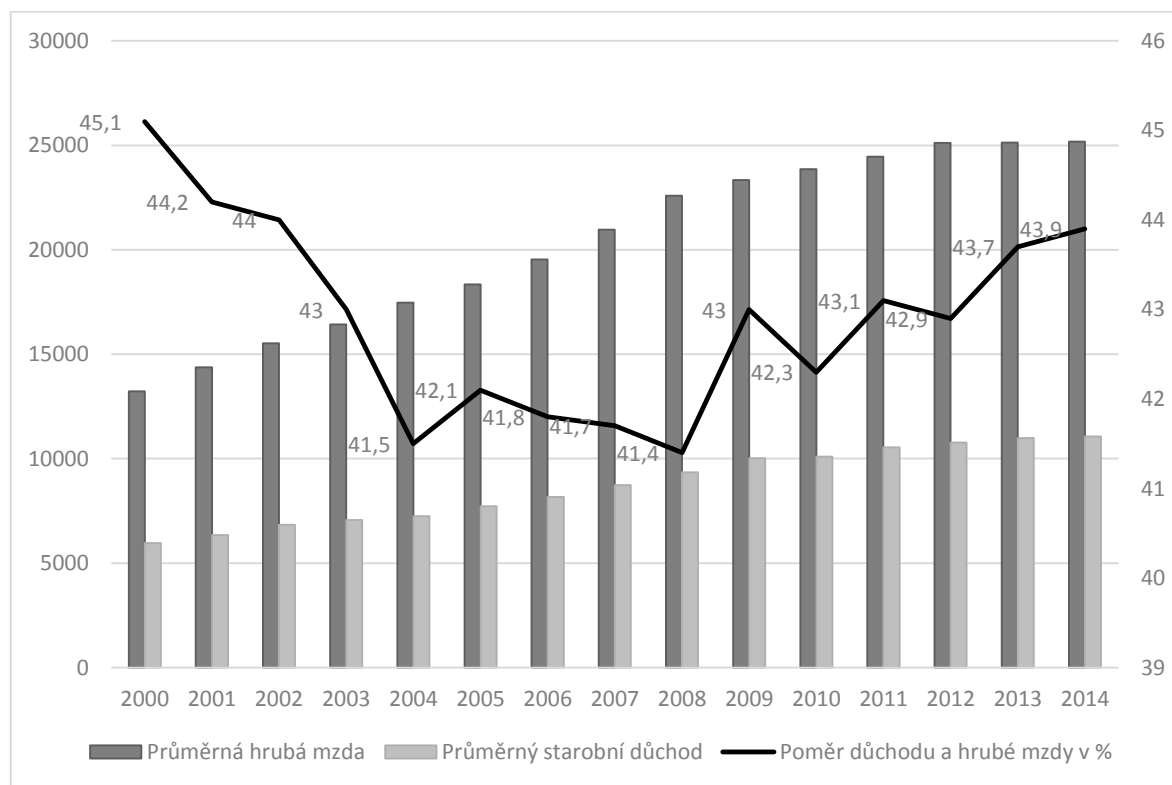
Pro zajištění příjmu v důchodovém věku ze strany státu lze využít některého ze tří pilířů. Konkrétně bude na modelovém příkladu analyzována výše starobního důchodu v prvním pilíři důchodového systému. Dále varianta účasti ve třetím pilíři prostřednictvím transformovaného fondu (tedy smluv s možností sjednání do konce roku 2012) nebo možnosti zprostředkování doplňkového penzijního spoření (navazující smlouvy s možností sjednání od roku 2013). Jinou uvažovanou alternativou je účast ve druhém pilíři důchodového systému založením smlouvy důchodového spoření.

6.1. Starobní důchod

Jak již bylo zmíněno v předcházející kapitole, starobní důchod se stanovuje ze základní a procentní výměry. Pro rok 2015 činí základní výměra 2 400 Kč měsíčně. Výše procentní se poté určí jako 1,5 % výpočtového základu za celý kalendářní rok pojištění. Procentní výměra důchodu se odvíjí od příjmů a počtu let pojištění. Důchody přiznané v tomto roce se budou hodnotit z příjmů dosažených v letech 1986 až 2014 (tedy konkrétně pouze roky, kdy bylo důchodové pojištění řádně odvedeno). Minimální úroveň procentní výměry je stanovena na 770 Kč měsíčně. Od roku 2015 se procentní výměra důchodu přiznaného před 1. lednem 2015 zvyšuje o 1,6 % procentní výměry náležející před zvýšením. Pravidla pro valorizaci důchodů se potom od roku 2015 vracejí k pravidlům, která platila

před rokem 2013. Starobní důchody se tedy zvyšují o výši inflace a o třetinu růstu reálných mezd.⁵⁴

Graf č. 9: Relace průměrného starobního důchodu a hrubé mzdy

Zdroj: ČSÚ

Vývoj relace průměrného starobního důchodu, který dokládá graf č. 9, nelze z hlediska vývoje k průměrné mzdě považovat za příliš příznivý. V roce 2014 dosahuje průměrný starobní důchod přibližně 44 % průměrné hrubé mzdy.

Při výplatě starobní penze se uplatňuje nejen princip zásluhovosti, ale i princip solidarity, kdy občané s vyššími příjmy mají zpravidla relativně nižší důchod než občané s nižšími příjmy. Tvrzení je demonstrováno v níže uvedené tabulce č. 8, která reflektuje porovnání příjmů při různých hrubých mzdách.

⁵⁴ KOHOUTEK, Martin. Důchody od roku 2015 mimořádně rostou! Spočtete si, o kolik bude větší váš. *Peníze.cz* [online]. 2014 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/duchody/293869-duchody-od-roku-2015-mimoradne-rostou!-spoctete-si-o-kolik-bude-vetsi-vas>

Tabulka č. 8: *Porovnání příjmů při různých hrubých mzdách*

Hrubá mzda (Kč)	Čistá mzda (Kč)	Výplata starobní penze (měsíčně)	Propad příjmu
9 200	8 188	8 798	-7,45 %
12 000	10 336	9 628	6,85 %
15 000	12 405	10 119	18,43 %
18 000	14 460	10 611	26,62 %
25 180	19 409	11 787	39,27 %
30 000	22 740	12 576	44,70 %
35 000	26 185	13 272	49,31 %
50 000	36 520	15 351	57,97 %
80 000	57 190	19 509	65,89 %
100 000	70 970	22 281	68,61 %

Zdroj: MPSV

Z výpočtů⁵⁵ uvedených v tabulce č. 8 je patrný markantní pokles příjmu u osob pobírajících vyšší hrubou mzdu a to téměř až o 69 % při čisté mzdě okolo 71 tisíc Kč, což je ale případ jen velmi nízkého podílu populace (vzhledem k tomu, že dvě třetiny obyvatel České republiky pobírají nižší mzdu než průměrnou). Při minimální mzdě je naopak výplata starobní penze vyšší a to o 7,45 %.

6.1.1. Výpočet budoucí hodnoty starobního důchodu

Při výpočtech budoucích hodnot je zvolena fiktivní osoba, resp. klient pan Ing. Zahálka, který vystudoval vysokou školu v ekonomickém oboru. Od svých šestadvaceti je zaměstnán jako ekonom na hlavní pracovní poměr s hrubým měsíčním příjmem 35 tisíc Kč. Pan Ing. Zahálka zvažuje různé možnosti spoření, prostřednictvím nichž by si zajistil vyšší životní úroveň na svůj důchodový věk. Rodiče pana Ing. Zahálky se rozhodli již dříve svému synovi zřídit smlouvu o penzijním připojištění se státním příspěvkem. Do transformovaného fondu bude nyní spořit z vlastních finančních prostředků a rozhodovat

⁵⁵ Výpočty vychází z modelové situace na příkladu: muž s odchodem do důchodu k 1. 1. 2015

se o nejvhodnější variantě spoření. Pan Ing. Zahálka je v této chvíli ochoten měsíčně ze své mzdy uvolnit finanční prostředky do výše 1000 Kč. V modelovém případě bude pro zjednodušení výpočtu uvažován konstantní hrubý příjem, stejně tak jako neměnné daňové zatížení fyzických osob ve výši 15 %.

Výpočet starobního důchodu z veřejného důchodového pojištění je poměrně komplikovaný. Nejprve je nutné stanovit důchodový věk pojištěnce včetně dne, od kterého má být důchod přiznán. Rovněž je nutné ověřit, jsou-li splněny všechny podmínky pro přiznání nároku na důchod. Dále je nezbytné určit rozhodného období, stanovit počet vyloučených dob spadajících do rozhodného období a zjistit výdělky za jednotlivé kalendářní roky rozhodného období. Výdělky je poté potřebné vynásobit koeficientem nárůstu všeobecného vyměřovacího základu, čímž dojde k vyjádření tzv. indexovaných výdělků neboli ročního vyměřovacího základu. Prostřednictvím součtu ročních vyměřovacích základů a součtu vyloučených dob se provede výpočet osobního vyměřovacího základu a následnou redukcí zjistí výpočtový základ.⁵⁶

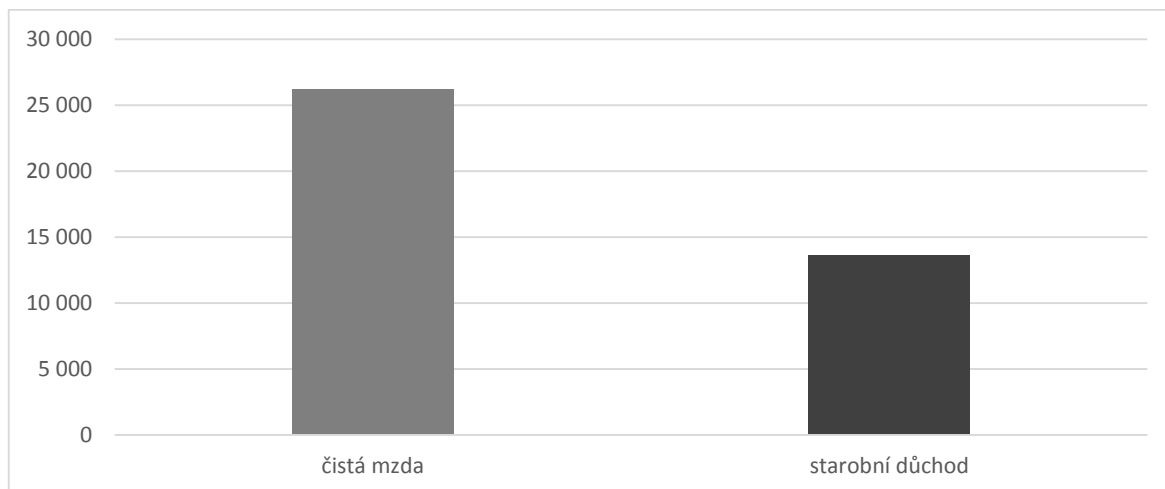
Vzhledem k neustále se měnícím parametrům, které vstupují do výpočtu starobního důchodu a k zohlednění skutečnosti odchodu pana Ing. Zahálky až za předpokládaných 42 let., je nutné zdůraznit, že výpočet vyjadřuje pouze hrubou orientační představu. Předpokládaná výše starobního důchodu modelového klienta byla stanovena na základě metodiky výpočtu České správy sociálního zabezpečení a postavena na údajích, které v obecném případě výši důchodu ovlivňují, ale neumožňují plně zohlednit všechny rozhodné skutečnosti.

Pro výpočet starobní penze pana Ing. Zahálky je uvažováno se základními údaji: datum narození: 1988, hrubá mzda: 35 000, doba pojištění:⁵⁷42 let. Pana Ing. Zahálka bude dle simulovaného výpočtu odcházet do důchodu ve věku 68 let tedy v roce 2056. Jeho případná výplata starobního důchodu bude ve výši 13 592 Kč. Procentuální propad oproti jeho čisté mzdě, která činí 26 185 Kč, je 48,1 %.

⁵⁶ PŘIB, J., *Kdy do důchodu a za kolik*, s. 71

⁵⁷ Požadavky MPSV: od roku 2018 je potřebná délka odpracovaných let při nároku starobního důchodu stanovena na nejméně 35 let

Graf č. 10: Výpočet starobního důchodu u modelového klienta (Kč)

Zdroj: vlastní výpočet

Vzhledem k výše uvedeným analýzám i s ohledem na nevyrovnaný důchodový účet, kde je očekáván rostoucí schodek ve výdajích a s tím pravděpodobná nutnost snížení důchodů, se pan Ing. Zahálka nehodlá spoléhat pouze na důchod vyplacený z první pilíře a zvažuje i další možnosti spoření v důchodovém systému.

6. 2. Penzijní připojištění

Účastníci penzijního připojištění spořili od roku 1994 v jednotlivých penzijních fondech. Systém penzijního připojištění byl ale roce 2012 uzavřen a na začátku následujícího roku došlo k transformaci fondů, které nyní spravují nově vzniklé penzijní společnosti. Ke konci roku 2014 mělo penzijní připojištění uzavřeno 4 557 812 klientů.⁵⁸

Účastníci penzijního připojištění mohou nyní zvažovat dvě varianty. Zdali zůstat v transformovaných fondech, které zaručují garanci nezáporného zhodnocení, výsluhovou penzi (vybrání poloviny naspořených prostředků po patnácti letech spoření) a možnost jednorázové výplaty našetřených peněz v 60 letech. U smluv, které byly uzavřené před

⁵⁸ Vybrané ekonomické ukazatele. *Asociace penzijních společností ČR* [online]. [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: <http://www.apfcr.cz/>

novelizací zákona o penzijním připojištění, v roce 1999, již dokonce v 50 letech. Nebo se mohou rozhodnout pro přestup do účastnických fondů, které jsou rovněž součástí doplňkového penzijního spoření, které bylo zavedeno na začátku roku 2013 v rámci penzijní reformy.

Spoření v rámci transformovaného fondu tedy stále zachovává původní vlastnost penzijního připojištění, kdy je penzijní společnost povinna zaručit připsání pouze kladné částky zhodnocení spravovaných prostředků klientů. V případě, že společnost dosahuje záporného výsledku hospodaření, musí ztrátu dorovnat ze svých vlastních peněžních zdrojů. Důsledkem této podmínky je konzervativní charakter investování do aktiv s celkově krátkou dobou splatnosti, zejména pak do z 80 % do dluhopisů vládních institucí. Předpoklad vysokého zhodnocení investovaných prostředků je tedy téměř až nereálný. Ze zisku potom svým klientům transformované fondy rozdělí minimálně 85 %. Maximálně však mohou vyplátit 95 %, zbývajících 5 % musí jít do rezervního fondu. V předešlých obdobích byla připsována většinou dolní hranice, tedy 85 % ze zisku.

Penzijním společností se taktéž zachovala možnost účtovat si za správu prostředků v transformovaném fondu poplatky vyšší, než je tomu u ostatních účastnických fondů doplňkového penzijního spoření.

Tabulka č. 9 a: *Zhodnocení transformovaných fondů 2000 – 2006 (v %)*

Penzijní fond	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
AEGON Penzijní fond, a.s.	-	-	-	-	-	-	-
Allianz penzijní fond, a.s.	3,80	4,36	3,71	3,00	3,00	3,00	3,11
Axa penzijní fond, a.s.	4,10	4,25	3,41	3,36	3,10	3,70	2,50
Penzijní fond České pojišťovny, a.s.	4,50	3,80	3,20	3,10	3,50	3,80	3,30
Penzijní fond České spořitelny, a.s.	4,20	3,80	3,50	2,64	3,74	4,03	3,04
Penzijní fond ČSOB Stabilita, a.s.	4,20	3,20	2,30	2,30	4,30	4,00	2,80
Generali penzijní fond, a.s.	3,60	4,60	3,00	3,00	3,00	3,81	3,74
ING Penzijní fond, a.s.	4,40	4,80	4,00	2,50	2,50	4,20	3,60
Penzijní fond Komerční banky, a.s.	4,89	4,40	4,63	3,50	3,50	4,00	3,00
Průměrná výnosnost fondů	4,21	4,15	3,69	3,10	3,33	3,82	3,14
Průměrná roční míra inflace	3,90	4,70	1,80	1,00	2,80	1,90	2,50

Zdroj: APFČR, vlastní výpočty

Tabulka č. 9 b: *Zhodnocení transformovaných fondů 2007 – 2013 (v %)*

Penzijní fond	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Ø 2000- -2013
AEGON Penzijní fond, a.s.	4,50	3,50	2,10	2,11	1,60	2,21	2,17	2,60
Allianz penzijní fond, a.s.	3,00	3,00	3,10	3,00	2,69	1,85	1,60	3,02
Axa penzijní fond, a.s.	2,20	0,00	2,00	1,47	1,47	1,23	2,29	2,51
Pen. fond Č. P., a.s.	2,40	0,20	1,20	2,00	1,50	2,20	2,10	2,63
Pen. fond Č. S., a.s.	3,10	0,40	1,28	2,34	2,07	1,63	1,30	2,65
Pen. fond ČSOB Stab., a.s.	2,40	0,05	1,37	1,49	1,70	1,84	1,70	2,45
Generali penzijní fond, a.s.	4,10	2,00	2,40	2,10	0,30	1,20	2,10	2,86
ING Penzijní fond, a.s.	2,50	0,04	0,10	2,10	2,14	1,75	1,41	2,68
Pen. fond K. B., a.s.	2,30	0,58	0,24	2,23	2,04	1,58	1,44	2,73
Průměrná výnosnost fondů	2,94	1,09	1,53	2,09	1,72	1,72	1,79	2,68
Průměrná roční míra inflace	2,80	6,30	1,00	1,50	1,90	3,30	1,40	2,63

Zdroj: APFČR, vlastní výpočty

Ve výše uvedených tabulkách je uveden vývoj zhodnocení penzijního připojištění v transformovaných fondech v období let 2000 - 2013. Záměrně je započítáváno toto období, jelikož od vzniku penzijního pojištění v roce 1995 dosahovaly penzijní fondy zhodnocení i vyšší než 10 %. To byl důsledek vlády ve snaze narovnat kurz české koruny, který byl v té době uměle držený. Míra inflace v roce 1998 dosahovala i 10,7 % (viz. Příloha č. 1).

Ze začátku, při zavedení penzijního připojištění, dosahovaly penzijní fondy relativně vysokého zhodnocení. Postupem času začala ale výnosnost těchto fondů klesat. Výrazně se do vývoje na finančních trzích promítla dluhová krize v Eurozóně. K výrazným deficitům penzijních fondů došlo zejména v roce 2008 a 2009 z akciových obchodů, kdy cenné papíry ztratily desítky procent z původní hodnoty. Následně se začaly projevovat klesající úroky v ekonomice a výrazný vliv měla i vysoká míra inflace v roce 2008, která činila 6,3 %. Stejně tak jako v roce 2012, kdy meziroční míra inflace činila 3,3 %, se žádnému z fondů se nepodařilo své investice reálně zhodnotit (průměrná výnosnost činila 1,72 %). V roce 2013 se míra inflace snížila na 1,4 % a nepřekonal ji pouze jeden fond. Reálná výše

zhodnocení za sledované období očištěná o inflaci počítána jako průměr devíti penzijních fondů působících na finančním trhu penzijního zabezpečení dosahuje zhruba 0,05 %.

6.2.1. Výpočet budoucích hodnot transformovaného fondu

Jak již bylo zmíněno v úvodu kapitoly rodiče pana Ing. Zahálky svému synovi smlouvu, o penzijním připojištění se státním příspěvkem v konzervativním fondu, uzavřeli. Doposud má v tomto fondu naspořenou částku ve výši 4 711 Kč. Vzhledem k tomu, že je částka poměrně zanedbatelná, nebyla k celkovým naspořeným částkám připočtena.

Podrobný postup výpočtu naspořené částky penzijního připojištění pana Ing. Zahálky je hodnocen pro variantu spoření při měsíční úložce 1 000 Kč s délkou spoření 5, 10, 20, 30, 35 a 42 let se zhodnocením 2,68 % (jako průměrná výnosnost výše uvedených fondů za sledované období). Výši naspořené částky reflektuje vzorec **budoucí hodnoty**:⁵⁹

$$S = S_1 + S_2$$

$$S = a \cdot m \cdot \left(1 + \frac{m-1}{2 \cdot m} \cdot r\right) \cdot \left(\frac{(1+r)^n - 1}{r}\right)$$

kde: **S** vyjadřuje budoucí hodnotu (celková naspořená částka), **S₁** znázorňuje budoucí hodnotu při vložené měsíční úložce klienta, **S₂** vyjadřuje budoucí hodnotu při státním příspěvku, **a** zobrazuje měsíční úložku, **m** znázorňuje počet úložek za jednotlivé období, **r** vyjadřuje úrokovou sazbu za úrokové období, **n** zachycuje počet úrokových období.

Transformované fondy si účtují poplatky za obhospodařování fondu a úplatu za zhodnocení. Nutno je tedy do výpočtu promítnout. Obhospodařovací náklad u fondů státních dluhopisů je zpravidla ve výši 0,3 % p. a. a úplata za zhodnocení se obvykle u fondů státních dluhopisů nezapočítává. Daň z příjmu, potom činí 15 %. Pro výpočet reálné hodnoty

⁵⁹ MACHÁČEK, O., *Finanční a pojistná matematika*, s. 52

je nutné očistit průměrné zhodnocení o očekávanou dlouhodobou míru inflace, která by dle prognóz České národní banky měla dosahovat hodnoty 1,6 %.⁶⁰

Do vzorce pro výpočet budoucí hodnoty anuity poté bude dosazena čistá úroková sazba s počtem úrokových období a s neměnnou výší měsíční úložky.

Vzorec pro výpočet **čisté úrokové sazby**:

$$r_c = (r_n - r_p) \cdot (1 - r_{dp})$$

Kde: r_c vyjadřuje čistou úrokovou sazbu, r_n zobrazuje hrubou úrokovou sazbu, r_p znázorňuje poplatky penzijních společností, r_{dp} zachycuje daň z příjmu

Čistá úroková sazba: $r_c = (0,0108 - 0,004) \cdot (1 - 0,15) = 0,00578$

Celková částka je poté vypočítána následovně:

$$S = S_1 + S_2$$

$$\begin{aligned} S_1 &= a \cdot m \cdot \left(1 + \frac{m-1}{2 \cdot m} \cdot r\right) \cdot \left(\frac{(1+r)^n - 1}{r}\right) \\ &= 1000 \cdot 12 \cdot \left(1 + \frac{12-1}{2 \cdot 12} \cdot 0,00578\right) \cdot \left(\frac{(1+0,00578)^{42} - 1}{0,00578}\right) \\ &= 12\,000 \cdot (1,002649) \cdot (47,382706) \\ &= \underline{570\,098} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} S_2 &= a \cdot m \cdot \left(1 + \frac{m-1}{2 \cdot m} \cdot r\right) \cdot \left(\frac{(1+r)^n - 1}{r}\right) \\ &= 3 \cdot 230 \cdot 4 \cdot \left(1 + \frac{4-1}{2 \cdot 4} \cdot 0,00578\right) \cdot \left(\frac{(1+0,00578)^{42} - 1}{0,00578}\right) \\ &= 2\,760 \cdot (1,0021675) \cdot (47,382706) \\ &= \underline{131\,060} \end{aligned}$$

$$S = S_1 + S_2 = 570\,098 + 131\,060 = \underline{701\,158}$$

⁶⁰ Aktuální prognóza ČNB: Prognóza inflace na horizontu měnové politiky. [online]. Praha 2015 [cit. 2015-02-02]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/prognoza/#inflation

Tímto způsobem jsou vypočteny i další naspořené částky uvedené v tabulce č. 10. Zhodnocení výnosnosti spoření, resp. efektivní výnos, v závislosti na jeho délce je poté vypočítán dosazením do vzorce pro výpočet budoucí hodnoty anuity, s tím rozdílem, že konečná naspořená částka je již známá a hledá se úroková sazba, díky níž je výsledná částka vypočtena.

Tabulka č. 10: *Výsledné hodnoty penzijního připojištění – očekávané reálné zhodnocení*

Roky	5	10	20	30	35	42
Měsíce	60	120	240	360	420	504
Výnos	0,58 %	0,58 %	0,58 %	0,58 %	0,58 %	0,58 %
Vklad klienta Kč	60 000	120 000	240 000	360 000	420 000	504 000
Celkem naspořeno Kč	74 855	151 896	312 796	483 234	572 205	701 158
Efektivní výnos	8,71 %	4,59 %	2,55 %	1,88 %	1,69 %	1,50 %

Zdroj: vlastní výpočty

Z výsledných hodnot v tabulce č. vyplývá, že pokud by pan Ing. Zahálka spořil v délce období 42 let, činila by jeho celková naspořená částka, při uvažovaném zhodnocení 0,58 %, 701 158 Kč. Z čehož výnos daný podporou státního příspěvku by činil 0,92 % a výnos daný zhodnocením fondu 0,58 %. Investice v rámci penzijního spoření při nejvyšší délce spoření je nižší než míra inflace, přičemž stěžejní částka připsaných výnosů je dána státními příspěvky v maximální měsíční výši 230 Kč.

Pan Ing. Zahálka tedy zvažuje variantu přestoupení na nový typ smluv penzijního spoření, v rámci kterých je možné investovat prostředky dle vlastního uvážení do fondů s vyšším rizikem, ale i možným vyšším zhodnocením.

6.3. Doplnkové penzijní spoření

Jak již bylo zmíněno, třetí pilíř důchodové reformy zahrnuje penzijní připojištění a doplňkové penzijní spoření. Doplňkové penzijní spoření je v zásadě možnost spoření se státním příspěvkem a navazuje od roku 2013 na důchodové připojištění. Do roku 2012 spravovaly klientům penzijní připojištění penzijní fondy, které se k 1. 1. 2013 transformovaly na penzijní společnosti. V současnosti na finančním trhu působí devět penzijních společností, které poskytují doplňkové penzijní spoření (viz. Příloha č. 2). V portfoliu svých služeb jsou pak penzijní společnosti povinny spravovat alespoň jeden konzervativní fond a vedle toho mohou vytvořit i další varianty dynamičtějších účastnických fondů. Každý z těchto fondů se poté liší svým portfoliem, mírou rizika a potenciální výnosností. Strategii spoření si klient doplňkového penzijního spoření může kdykoli během svého investičního období dle vlastního uvážení měnit. Účastnické fondy dále zachovávají státní příspěvky, daňové úlevy i možnost příspěvku zaměstnavatele. Daňovou úlevu může účastník III. pilíře získat, pokud jeho roční úložky přesáhnou 12 000 Kč, což odpovídá měsíční úložce vyšší než 1 000 Kč. Maximální výše daňové úlevy je dána částkou 12 000 Kč ročně, což odpovídá měsíční úložce 2 000 Kč.

Tabulka č. 11: *Daňové odpočty třetího pilíře*

Měsíční úložka (Kč)	Daňový odpočet (Kč)	Daňová úspora (Kč)	Měsíční úložka (Kč)	Daňový odpočet (Kč)	Daňová úspora (Kč)
1100	1200	180	1600	7200	1080
1200	2400	360	1700	8400	1280
1300	3600	540	1800	9600	1440
1400	4800	720	1900	10800	1620
1500	6000	900	2000	12000	1800

Zdroj: MPSV

Nové doplňkové penzijní spoření se poté od penzijního připojištění liší nulovou garancí nezáporného zhodnocení prostředků. Vzhledem k nepředvídatelným změnám

na finančních trzích jsou pravděpodobné změny hodnot spravovaných aktiv, kdy klienti mohou dosáhnout vyšších, stejně tak jako záporných výnosů. V tabulce č. 12 jsou uvedeny hodnoty zhodnocení vybraných penzijních společností při vyvážené a dynamické strategii spoření.

Tabulka č. 12: *Zhodnocení penzijních společností za rok 2014 (%)*

Název penzijního fondu	Vyvážený	Dynamický
Allianz penzijní společnost, a.s.	3,83	4,59
AXA penzijní společnost, a.s.	4,7	-
Česká spořitelna – penzijní společnost, a.s.	4,11	7,01
ČSOB penzijní společnost, a.s.	3,8	3,3
KB Penzijní společnost, a.s.	3,5	5,8
Penzijní společnost České pojišťovny, a.s.	2,66	2,18
Průměrné zhodnocení	3,76	4,57

Zdroj: APFČR

Ke konci roku 2014 si u penzijních společností na penzi spořilo v účastnických fondech pouze 228 812 tisíc klientů. Důchodová komise, sestavená současnou vládou, představila na začátku roku 2015 návrhy na úpravu doplňkového penzijního spoření především s cílem získat více klientů.

Prvním opatřením, které by dle důchodové komise výrazně rozšířilo počet potenciálních klientů, by byla možnost účastnit se doplňkového penzijního spoření už od narození. Rodiče by svým potomkům mohli zakládat smlouvy a posílat do penzijních fondů peníze podobně, jako například u produktů stavebního spoření. Další opatření, které důchodová komise navrhuje vládě, je změna danění výnosů při výplatě naspořených prostředků. V současnosti jsou výplaty zatíženy patnáctiprocentní sazbou z daně příjmů. V případě jednorázové výplaty se daní nejen výnosy, ale i příspěvky zaměstnavatele. Důchodová komise navrhuje osvobození od daní u těch klientů, kteří se rozhodnou, že si peníze z doplňkového penzijního spoření nechají vyplácet v podobě desetileté renty.⁶¹

⁶¹ TŮMA, Ondřej. Výsledky fondů: S novým penzijem jste loni mohli vydělat i přes dvanáct procent!. *Peníze.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/doplnekove->

6.3.1. Výpočet budoucích hodnot doplňkového penzijního připojištění

Jako další alternativu spoření tedy zvažuje pan Ing. Zahálka přechod do účastnických fondů doplňkové penzijní spoření.

Budoucí hodnoty naspořených částek doplňkového penzijního připojištění pana Ing. Zahálky je analyzován pro variantu spoření při měsíční úložce 1 000 Kč s délkou spoření 5, 10, 20, 30, 35 a 42 let. Výši naspořené částky reflektuje vzorec **budoucí hodnoty anuity**:

$$S = S_1 + S_2$$

$$S = a \cdot m \cdot \left(1 + \frac{m-1}{2 \cdot m} \cdot r\right) \cdot \left(\frac{(1+r)^n - 1}{r}\right)$$

kde: **S** vyjadřuje budoucí hodnotu (celková naspořená částka), **S₁** znázorňuje budoucí hodnotu při vložené měsíční úložce klienta, **S₂** vyjadřuje budoucí hodnotu při státním příspěvku, **a** zobrazuje měsíční úložku, **m** znázorňuje počet úložek za jednotlivé období, **r** vyjadřuje úrokovou sazbu za úrokové období, **n** zachycuje počet úrokových období.

Penzijní společnosti si u doplňkového penzijního spoření, stejně tak jako u penzijního připojištění, účtují poplatky za obhospodařování fondu a úplatu za zhodnocení. Průměrná výše obhospodařovací nákladu u vyváženého fondu je 0,75 % a u dynamického 0,76 % (viz. Příloha č. 3). Úplata za zhodnocení investovaných finančních prostředků je zpravidla 10 %. Daň z příjmu potom činí 15 % bez možnosti využít daňový odpočet. Průměrné reálné zhodnocení penzijních společností za rok 2014 dosahuje **2,16 %** u vyváženého fondu a **2,97 %** u dynamického fondu.

Do vzorce pro výpočet budoucí hodnoty anuity poté bude dosazena čistá úroková sazba s počtem úrokových období a s neměnnou výší měsíční úložky.

Vzorec pro výpočet **čisté úrokové sazby**:

$$r_c = (r_n - r_p) \cdot (1 - r_{dp}) \cdot (1 - r_p)$$

penzijni-sporeni/296763-vysledky-fondu-s-novym-penzijkem-jste-loni-mohli-vydelat-i-pres-dvanact-procent!

kde: r_c vyjadřuje čistou úrokovou sazbu, r_n zobrazuje hrubou úrokovou sazbu, r_p znázorňuje poplatky penzijních společností, r_{dp} zachycuje daň z příjmu

Čistá úroková sazba vyváženého fondu:

$$r_c = (0,0216 - 0,0075) \cdot (1 - 0,15) \cdot (1 - 0,1) = \mathbf{0,0107865}$$

Celkové částky jsou poté vypočítány následovně:

$$S = S_1 + S_2$$

$$\begin{aligned} S_1 &= a \cdot m \cdot \left(1 + \frac{m-1}{2 \cdot m} \cdot r\right) \cdot \left(\frac{(1+r)^n - 1}{r}\right) \\ &= 1000 \cdot 12 \cdot \left(1 + \frac{12-1}{2 \cdot 12} \cdot 0,0107865\right) \cdot \left(\frac{(1+0,0107865)^{42} - 1}{0,0107865}\right) \\ &= 12\,000 \cdot (1,004943) \cdot (52,775655) \\ &= \underline{634\,438} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} S_2 &= a \cdot m \cdot \left(1 + \frac{m-1}{2 \cdot m} \cdot r\right) \cdot \left(\frac{(1+r)^n - 1}{r}\right) \\ &= 3 \cdot 230 \cdot 4 \cdot \left(1 + \frac{4-1}{2 \cdot 4} \cdot 0,0107865\right) \cdot \left(\frac{(1+0,0107865)^{42} - 1}{0,0107865}\right) \\ &= 2\,760 \cdot (1,04044938) \cdot (52,775655) \\ &= \underline{151\,553} \end{aligned}$$

$$S = S_1 + S_2 = 634\,438 + 151\,553 = \underline{785\,991}$$

Stejným postupem jsou vypočítány i budoucího hodnoty dynamického fondu:

$$\begin{aligned} \text{Čistá úroková sazba dynamického fondu: } r_c &= (0,0297 - 0,0076) \cdot (1 - 0,15) \cdot (1 - 0,10) \\ &= \underline{0,0169065} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} S_1 &= a \cdot m \cdot \left(1 + \frac{m-1}{2 \cdot m} \cdot r\right) \cdot \left(\frac{(1+r)^n - 1}{r}\right) \\ &= 1000 \cdot 12 \cdot \left(1 + \frac{12-1}{2 \cdot 12} \cdot 0,0169065\right) \cdot \left(\frac{(1+0,0169065)^{42} - 1}{0,0169065}\right) \end{aligned}$$

$$= 12\,000 \cdot (1,077488125) \cdot (60,45613414)$$

$$= \underline{781\,689}$$

$$S_2 = a \cdot m \cdot \left(1 + \frac{m-1}{2 \cdot m} \cdot r\right) \cdot \left(\frac{(1+r)^n - 1}{r}\right)$$

$$= 3 \cdot 230 \cdot 4 \cdot \left(1 + \frac{4-1}{2 \cdot 4} \cdot 0,0169065\right) \cdot \left(\frac{(1+0,0169065)^{42} - 1}{0,0169065}\right)$$

$$= 2\,760 \cdot (1,006339938) \cdot (60,45613414)$$

$$= \underline{167\,917}$$

$$S = S_1 + S_2 = 781\,689 + 167\,917 = \underline{949\,606}$$

Výsledné hodnoty naspořených částek poté zobrazují následující tabulky:

Tabulka č. 13: *Výsledné hodnoty při reálném zhodnocení DPS – vyvážený fond*

Roky	5	10	20	30	35	42
Měsíce	60	120	240	360	420	504
Výnos	1,08 %	1,08 %	1,08 %	1,08 %	1,08 %	1,08 %
Vklad klienta Kč	60 000	120 000	240 000	360 000	420 000	504 000
Celkem naspořeno Kč	75 756	155 634	328 664	521 033	625 136	785 991
Efektivní výnos	9,17 %	5,04 %	3,01 %	2,34 %	2,15 %	1,99 %

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka č. 14: *Výsledné hodnoty při reálném zhodnocení DPS – dynamický fond*

Roky	5	10	20	30	35	42
Měsíce	60	120	240	360	420	504
Výnos	1,69 %	1,69 %	1,69 %	1,69 %	1,69 %	1,69 %
Vklad klienta	60 000	120 000	240 000	360 000	420 000	504 000
Celkem naspořeno Kč	76 951	160 683	350 927	576 173	703 890	949 606
Efektivní výnos	9,76 %	5,64 %	3,60 %	2,93 %	2,74 %	2,76 %

Zdroj: vlastní výpočty

Výsledné hodnoty naspořených částek ve výše uvedených tabulkách uvádějí reálné očekávané zhodnocení při investiční strategii vyváženého a dynamického fondu. Na základě provedených výpočtů by fondy mohly dosáhnout zhodnocení 1,08 % a 1,69 %. Zhodnocení jednou tak převyšuje možné výnosy v transformovaných fondech, které se pohybují okolo 0,58 %.

Jestliže by pan Ing. Zahálka spořil v délce období 42 let, činila by jeho celková naspořená částka ve vyváženém fondu zhruba 785 991 Kč. V případě, že by se rozhodl pro riskantnější strategii u dynamického fondu, očekávaná výše naspořené částky v nejdelší době spoření by se pohybovala okolo 949 606 Kč. Poměrně značné rozdíly ve výsledných naspořených částkách jsou dány zejména vývojem ekonomiky a úspěšností vybraných fondů.

6.4. Důchodové spoření druhého pilíře

Důchodové spoření v druhém pilíři je relativně novým finančním produktem, který vznikl v rámci důchodové reformy na začátku roku 2013. Důchodové spoření ve druhém pilíři umožňuje klientovi využít část povinného důchodového pojištění, které by odvedl jinak státu, na svůj vlastní důchodový účet u penzijní společnosti.

Penzijní společnosti nabízejí ze zákona spoření ve čtyřech typech fondů s různou investiční strategií. Podle odhadů asociace penzijních společností zvolilo dynamičtější variantu spoření ve fondech až osmdesát procent lidí, kteří se druhého pilíře účastní. Tabulka č. 15 udává hodnoty očekávaného zhodnocení důchodového spoření penzijních společností u vyváženého a dynamického fondu.

Tabulka č. 15: *Zhodnocení DS penzijních společností 2013*

Název penzijního fondu	Vyvážený	Dynamický
Česká spořitelna – penzijní společnost, a.s.	2,8 %	3,9 %
ČSOB penzijní společnost, a.s.	4,5 %	6 %
KB Penzijní společnost, a.s.	4 %	5%
Penzijní společnost České pojišťovny, a.s.	5 %	7%
Průměrné zhodnocení	4,08 %	5,48 %

Zdroj: Důchodové spoření: Srovnání. *Penize.cz* [online]. [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/srovnani/duchodove-sporeni>

Průměrné očekávané zhodnocení penzijních společností, které zveřejnily tyto data, potom činí u vyváženého fondu hodnoty 4,08 % a u dynamického fondu až 5,48 %.

Celkový počet klientů, kteří si spořili v rámci druhého pilíře za rok 2014, čítá zhruba 83 tisíc. Již před volbami do Poslanecké sněmovny v říjnu 2013 tehdejší opozice (ČSSD) druhý pilíř značně kritizovala a apelovala na jeho zrušení. To mělo za následek, že klienti do druhého pilíře z obav politické nejednotnosti raději nevstupovali a následná nevelká účast byla jen podporujícím argumentem pro jeho zrušení plánovaného opozicí.

V květnu 2014 pak začala komise zástupců stran a expertů jednat o budoucích změnách penzijního systému. ČSSD se ke zrušení druhého pilíře zavázala v koaliční smlouvě a programového prohlášení vlády s hnutím ANO a s KDU-ČSL. Své protichůdné stanovisko zveřejnily strany TOP 09 a ODS. Ministerstvo práce v návrhu zákona o ukončení důchodového spoření předpokládá ukončení druhého pilíře na počátku ledna 2016. Podle harmonogramu by do března 2016 měli účastníci dostat oznámení o zrušení fondu od penzijní společnosti. Klienti důchodového spoření by se poté měli rozhodnout, zda si své

naspořené částky nechají vyplatit nebo je převedou do třetího pilíře. Fondy by svou působnost měli rušit k 1. červenci 2016.

V případě, že by ke zrušení druhého pilíře opravdu došlo, vyžádá si tento počín jak na straně státu (tak i soukromých penzijních společností, které jejich úspory spravují) vysoké náklady, které dále prohloubí státní deficit.⁶²

6.4.1. Výpočet budoucích hodnot důchodového spoření

Jako následující variantu tedy zvažuje pan Ing. Zahálka zajištění se na penzi prostřednictvím důchodového spoření II. pilíře důchodového systému.

Budoucí hodnoty naspořených částek důchodového spoření pana Ing. Zahálky jsou analyzovány pro variantu s délkou spoření 5, 10, 20, 30, 35 a 42 let. S tím rozdílem, že v tomto případě by pan Ing. Zahálka neodváděl částku ve výši 1000 Kč jako v případě spoření ve třetím pilíři, ale vyšší. Jelikož celková odvedená částka musí být vypočítána z hrubé mzdy klienta (tedy v případě pana Ing. Zahálky z částky 35 000 Kč). Klient si v rámci druhého pilíře spoří částku ve výši 2 % hrubé mzdy tedy 700 Kč a další část pak tvoří 3 % z hrubé mzdy, z odvodu na sociální pojištění, tedy 1 050 Kč. Pan Ing. Zahálka by tedy odvedl 5 % ze své hrubé mzdy, což je částka odpovídající 1 750 Kč měsíčně. Výši naspořené částky poté reflektuje vzorec **budoucí hodnoty**:

$$S = a \cdot m \cdot \left(1 + \frac{m+1}{2 \cdot m} \cdot r\right) \cdot \left(\frac{(1+r)^n - 1}{r}\right)$$

kde: **S** vyjadřuje budoucí hodnotu (celková naspořená částka), **a** zobrazuje měsíční úložku, **m** znázorňuje počet úložek za jednotlivé období, **r** vyjadřuje úrokovou sazbu za úrokové období, **n** zachycuje počet úrokových období.

Důchodové fondy si u důchodového spoření, stejně jako v rámci třetího pilíře, účtují poplatky za obhospodařování fondu a úplatu za zhodnocení. Obhospodařovací náklad u vyváženého důchodového fondu je zpravidla 0,60 % a u dynamického 0,50 % (viz. Příloha

⁶²CECHL, Pavel. Konec spoření: Zrušení reformy penzí: přijde státní kasa až o miliardu?. *Tyden.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/zruseni-reformy-penzi-prijde-statni-kasa-az-o-miliardu_332429.html#.VQBDovmG9h5

č. 4). Úplata za zhodnocení investovaných finančních prostředků je obvykle 10 %. Daň z příjmu potom činí 15 %. Průměrné reálné zhodnocení důchodových fondů dosahuje **3,2 %** u vyváženého fondu a **3,88 %** u dynamického fondu.

Do vzorce pro výpočet budoucí hodnoty anuity poté bude dosazena čistá úroková sazba s počtem úrokových období a s neměnnou výší měsíční úložky.

Vzorec pro výpočet **čisté úrokové sazby**:

$$r_c = (r_n - r_p) \cdot (1 - r_{dp}) \cdot (1 - r_p)$$

Kde: r_c vyjadřuje čistou úrokovou sazbu, r_n zobrazuje hrubou úrokovou sazbu, r_p znázorňuje poplatky penzijních společností, r_{dp} zachycuje daň z příjmu

Čistá úroková sazba vyváženého fondu:

$$r_c = (0,0302 - 0,0060) \cdot (1 - 0,15) \cdot (1 - 0,1) = \mathbf{0,018513}$$

Celkové naspořené částky jsou poté vypočítány následovně:

$$\begin{aligned} S &= a \cdot m \cdot \left(1 + \frac{m+1}{2 \cdot m} \cdot r\right) \cdot \left(\frac{(1+r)^n - 1}{r}\right) \\ &= 1750 \cdot 12 \cdot \left(1 + \frac{12+1}{2 \cdot 12} \cdot 0,018513\right) \cdot \left(\frac{(1+0,018513)^{42} - 1}{0,018513}\right) \\ &= 21\,000 \cdot (1,010027) \cdot (62,69695) \\ &= \underline{1\,329\,838} \end{aligned}$$

Čistá úroková sazba dynamického fondu:

$$r_c = (0,0388 - 0,0050) \cdot (1 - 0,15) \cdot (1 - 0,1) = \mathbf{0,025857}$$

Celkové naspořené částky jsou poté vypočítány následovně:

$$\begin{aligned} S &= a \cdot m \cdot \left(1 + \frac{m+1}{2 \cdot m} \cdot r\right) \cdot \left(\frac{(1+r)^n - 1}{r}\right) \\ &= 1750 \cdot 12 \cdot \left(1 + \frac{12+1}{2 \cdot 12} \cdot 0,025857\right) \cdot \left(\frac{(1+0,025857)^{42} - 1}{0,025857}\right) \\ &= 21\,000 \cdot (1,014005875) \cdot (74,32318328) \\ &= \underline{1\,582\,647} \end{aligned}$$

Tabulka č. 16: *Výsledné hodnoty při reálném zhodnocení DS – vyvážený fond*

Roky	5	10	20	30	35	42
Měsíce	60	120	240	360	420	504
Výnos	1,85 %	1,85 %	1,85 %	1,85 %	1,85 %	1,85 %
Vklad klienta	105 000	210 000	420 000	630 000	735 000	882 000
Celkem naspořeno Kč	110 053	230 677	507 799	840 716	1 031 525	1 329 838

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka č. 17: *Výsledné hodnoty při reálném zhodnocení DS – dynamický fond*

Roky	5	10	20	30	35	42
Měsíce	60	120	240	360	420	504
Výnos	2,58 %	2,58 %	2,58 %	2,58 %	2,58 %	2,58 %
Vklad klienta	105 000	210 000	420 000	630 000	735 000	882 000
Celkem naspořeno Kč	112 121	239 507	548 668	947 742	1 188 895	1 582 647

Zdroj: vlastní výpočty

Z výsledných výpočtů uvedených v tabulce č. 16 a 17. je patrné, že reálné zhodnocení prostřednictvím důchodového spoření vykazuje v porovnání s produkty třetího pilíře relativně vyšší budoucí naspořené částky. Výnosy v rámci důchodového spoření převyšují předpokládané výnosy v transformovaných fondech řádově i o celé dvě procenta. V případě, že by pan Ing. Zahálka spořil v délce období 42 let, činila by jeho celková naspořená částka ve vyváženém důchodovém fondu zhruba 1 329 838 Kč. Jestli-že, by se rozhodl

pro riskantnější strategii u dynamického důchodového fondu, očekávaná výše naspořené částky při stejné délce spoření by se pohybovala zhruba ve výši 1 582 647 Kč.

Finanční prostředky naspořené v rámci druhého pilíře nejsou klientovi vypláceny jednorázově ani předčasně. Pan Ing. Zahálka by tak pobíral výplatu po dobu 20 let, eventuálně doživotně.

7. Výsledky a diskuze

Z výsledků vyplývajících v předchozí kapitole se jako nejvhodnější alternativa spoření pro pana Ing. Zahálku jeví volba důchodového spoření v rámci druhého pilíře. Za předpokladu volby strategie ve vyváženém fondu by celková naspořená částka v délce spoření čtyřiceti dvou let dosahovala hodnoty zhruba ve výši 1 330 000 Kč, přičemž u riskantnější strategie dynamického důchodového fondu okolo 1 582 000 Kč. Hodnoty vycházejí na základě průměrného zhodnocení penzijních společností, kdy výnos (očištěný o poplatky za obhospodařování a zhodnocení, včetně zdanění) dosahuje u vyvážené strategie 1,85 % a 2,58 % u dynamické.

Při výběru produktu důchodového spoření by klient neodváděl částku ve výši 1000 Kč jako v případě spoření ve třetím pilíři, ale jen 700 Kč měsíčně, což jsou vyměřená 2 % hrubé mzdy, která u modelového klienta činí 35 000 Kč. K této částce by se mu navíc připsaly 3 % z hrubé mzdy (tedy 1 050 Kč), které by klient jinak odvedl na sociální pojištění. Dohromady by tedy spořil částku 1 750 Kč. Celková měsíční úložka by tak byla vyšší, přestože by pan Ing. Zahálka přispíval méně, než u produktů třetího pilíře.

Jako druhá nejvýhodnější alternativa spoření pro pana Ing. Zahálku se jeví volba spoření prostřednictvím doplňkového penzijního spoření, které je součástí třetího pilíře důchodového systému. Při uvažování o investiční strategii do vyváženého fondu by se naspořená částka za čtyřicet dva let pohybovala okolo 786 000 Kč a při dynamickém fondu zhruba okolo 950 000 Kč za předpokladu čistých výnosů hodnot 1,08 % (u vyváženého fondu) a 1,69 % (u dynamického fondu).

V tomto případě by si klient ze své mzdy dobrovolně odváděl měsíční částku ve výši 1 000 Kč, ke které by mu stát, za současně nastavených parametrů, přispíval ještě částkou 230 Kč. Nespornou výhodou penzijního připojištění oproti důchodovému spoření je možnost v nepříznivé finanční situaci klienta spoření na danou dobu přerušit nebo si naspořené finance předčasně vybrat (ale potom bez nároku na státní podporu). Kdežto druhý pilíř s důchodovým spořením se stává závazným až do přiznání starobního důchodu.

Jako nejméně vhodný způsob spoření pro pana Ing. Zahálku se zdá být penzijní spoření třetího pilíře důchodového systému. Při výběru volby tohoto produktu by si pan Ing. Zahálka nemohl vybrat vlastní investiční strategii. Jelikož penzijní společnosti musí zajistit připsání pouze kladného výsledku hospodaření, nemůže dojít k znehodnocení spravovaných

prostředků klientů. Na roční bázi tak penzijní společnost ručí za kladné zhodnocení. Důsledkem této podmínky je konzervativní charakter investování transformovaného fondu. Pan Ing. Zahálky by si při této variantě spoření za čtyřicet dva let naspořil v konzervativním fondu při předpokládaném zhodnocení 0,58 % částku zhruba ve výši 701 000 Kč.

Tabulka č. 18: *Výsledné hodnoty hodnocených alternativ*

Spořicí produkt	PP	DPS		DS	
		V	D	V	D
Čistý výnos	0,58 %	1,08 %	1,69 %	1,85 %	2,58 %
Výnos příspěvku	66 098	130 488	277 689	447 838	700 647
Výnos státního příspěvku	131 060	151 503	167 917	-	-
Celková naspořená částka	701 158	785 991	949 606	1 329 838	1 582 647

Zdroj: vlastní výpočty

8. Závěr

Od roku 2013 vstoupila v platnost tzv. „velká důchodová reforma“, která výrazně pozměnila stávající důchodový systém České republiky. O změnách, které v rámci důchodové reformy proběhly, vedli odborníci a představitelé politických stran diskuze, již od počátku 90. let minulého století. Vedle parametrických změn přinesla důchodová reforma i systémovou úpravu v podobě zavedení nového tzv. druhého penzijního pilíře včetně transformace penzijních fondů na soukromé penzijní společnosti poskytující investiční účastnické fondy spolu s novým produktem doplňkového penzijního připojištění různého rizikového profilu. Obsahem rešeršní části diplomové práce bylo vymezení změn, které jsou součástí této důchodové reformy probíhající v letech 2011 – 2013, včetně charakteristiky penzijního systému, a důchodových systémů obecně.

Nezbytnost částečného přechodu od průběžně financovaného důchodového systému k systému fondovému je částečnou reakcí na probíhající demografické změny. Pozitivní je jednoznačně prodlužující se střední délka života, resp. naděje dožití, která je zapříčiněna nejen růstem kvality života, ale i stále se zvyšující kvalitou lékařské péče. Struktura české populace se dle prognóz populačního vývoje Přírodovědecké fakulty v následujících desetiletích významně změní. Stárnutí populace, snižování míry porodnosti, nezaměstnanost a klesající podíl počtu ekonomicky aktivních ve vztahu k celkové populaci si klade nároky na vyšší sociální výdaje a nepříznivě se tak promítá do bilance důchodového účtů. Analýza ekonomických a demografických dopadů, které ovlivňují udržitelnost celého důchodového systému, byla právě předmětem první praktické části práce.

Druhá část praktické práce byla zaměřena na srovnání různých alternativ spoření v rámci třípilířového systému ČR a to vzhledem k modelovému klientovi, resp. k fiktivní osobě panu Ing. Zahálkovi. Výpočty budoucích naspořených částek se zakládaly na analýze dlouhodobého vývoje trhu důchodového spoření a od očekávaných budoucích výnosů daných produktů. Předpokládaný výnos, resp. čistá úroková sazba, vstupuje do vzorce pro výpočet budoucí hodnoty, očištěná o výši inflace, poplatky penzijních společností za obhospodařování a zhodnocení.

Z portfolia třípilířového systému penzijního zabezpečení se jako nejvhodnější alternativa zajištění na důchodový věk jevila investice do druhého pilíře důchodového systému. Pan Ing. Zahálka, modelový spořitel, by si prostřednictvím důchodového spoření

odváděl částku ve výši 2 % hrubé mzdy a další 3 % z hrubé mzdy, které by jinak odvedl na sociální pojištění, dostal od státu. Varianta se zdála být nejvýhodnější nejen z hlediska nejvyšších dosažených výnosů, ale i vzhledem k nejnižší vkládané měsíční částce v rámci porovnávání s třetím pilířem důchodového systému. Jako druhá nepříznivější varianta by byla klientovi doporučena volba produktu nového doplňkového penzijního spoření s výběrem vyvážené nebo dynamické investiční strategie. Produkt penzijní připojištění třetího pilíře důchodového systému byl označen vzhledem ke konzervativnímu investičnímu charakteru s nízkými výnosy za nejméně vhodný.

S ohledem na veškeré relevantní podmínky je nutné zdůraznit vysokou citlivost parametrů vstupujících do výpočtu budoucích hodnot, které se odvíjely od průměru dlouhodobého vývoje trhu důchodového spoření, očekávaných budoucích výnosů daných produktů a prognóz makroekonomického vývoje země. Otázkou také zůstává, jakým způsobem se na závěrech vyplývajících z komparace a kalkulací jednotlivých alternativ do budoucna podepíše legislativní změny či případné další reformy.

Závěrem lze konstatovat, že vzhledem k nízké zásluhovosti průběžného důchodového systému, demografickým změnám a jeho finanční nestabilitě je z hlediska zachování ekonomické udržitelnosti země jako celku správné v rámci nezbytných reforem hledat řešení, která by jej činila dlouhodobě finančně udržitelným. Stejně tak jako je důležité, aby se zvyšovala vlastní finanční aktivita, v podobě investic a úspor, daného jedince k zabezpečení se na staří.

9. Seznam použité literatury

Knižní zdroje

- [1] BEZDĚK, Vladimír. *Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky: (současný stav a potřeba reformy)*. Praha: Česká národní banka, Sekce měnová, 2000, 2 sv. (62, 67-131 s.). Výzkumné publikace (Česká národní banka), Č. 25. ISBN 80-238-6489-0.
- [2] GREGOROVÁ, Zdeňka. *Důchodové systémy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1998, 212 p. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 214. ISBN 80-210-2003-2.
- [3] KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 4., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: ASPI, 2007, 503 s. ISBN 978-807-3572-761.
- [4] LOUŽEK, Marek. *Důchodová reforma*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2014, 100 s. ISBN 978-802-4626-123
- [5] MACHÁČEK, Otakar. *Finanční a pojistná matematika: úrok a úročení, modely opakovaných plateb, burzovní operace při složeném úročení, pojistné operace*. Vyd. 1. Praha: Prospektrum, [1996]., 213 s. ISBN 80-717-5035-2
- [6] MIKUŠKOVÁ, Mária. *Srovnání penzijních fondů*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2006, 53 s., s. příl. ISBN 80-870-0725-5.
- [7] PŘIB, Jan. *Kdy do důchodu a za kolik*. 13. aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2012, 139 s. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-4090-4.
- [8] TRÖSTER, Petr. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. podstatně přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 290 s. Academia iuris. ISBN 978-807-4004-735
- [9] VEČEŘA, Miloš. *Sociální stát: východiska a přístupy*. 2., upravené vyd. Praha: Sociologické nakl., 2001, 112 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 4. ISBN 80-858-5016-8
- [10] VESELÝ, Jiří. *Právo sociálního zabezpečení*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2009, 201 s. ISBN 978-808-6775-234

Elektronické zdroje

[11] BOLDRIN, Michele, Mariacristina DE NARDI a Larry E JONES. Fertility and social security: working paper 11121. [online]. 2005, [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.nber.org/papers/w11146.pdf>

[12] CECHL, Pavel. Konec spoření: Zrušení reformy penzí: přijde státní kasa až o miliardu?. *Týden.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/zruseni-reformy-penzi-prijde-statni-kasa-az-o-miliardu_332429.html#.VQBDovmG9h5

[13] Co vstupuje do výpočtu důchodu. *Finance.cz* [online]. 2013 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/duchody-a-davky/vse-o-duchodech/starobni-duchody/co-vstupuje-do-vypoctu-duchodu/>

[14] Český statistický úřad [online]. 2014 [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/>

[15] Čtěte, jak bude probíhat čerpání předdůchodů v praxi. *Podnikatel.cz* [online]. 2013 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/ctete-jak-bude-probihat-cerpani-predduchodu-v-praxi/>

[16] Důchodová reforma. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2013 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/regulace/penzijni-sluzby-a-systemy/duchodova-reforma>

[17] Důchodové pojištění. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR*: [online]. 2011 [cit. 2014-10-23]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz>

[18] Důchodové spoření: Srovnání. *Peníze.cz* [online]. [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/srovnani/duchodove-sporeni>

[19] EHRLICH, Isaac a Jinyoung KIM. Social security, demographic trends, and economic growth: theory and evidence from the international experience. *National Bureau of Economic Research* [online]. 2005 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.nber.org/papers/w11121.pdf>

[20] FIALA, Tomáš, Jitka LANGHAMROVÁ, Martina MISKOLCZI a Zdeněk PAVLÍK. Vývoj některých demografických charakteristiky zohledňujících zvyšování důchodové- ho věku. *RELIK* [online]. 2012 [cit. 2013-12-27]. Dostupné z: <http://kdem.vse.cz/resources/relik12/sbornik/download/pdf/75-Fiala-Tomas-paper.pdf>

- [21] HASHIMOTO, Ken-ichi a Ken TABATA. Population aging, health care, and growth. *Journal of Population Economics* [online]. 2010 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://link.springer.com/10.1007/s00148-008-0216-5>
- [22] Jednorázové vyrovnání a odbytné u penzijního připojištění. *Finance.cz* [online]. 2013 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/duchody-a-davky/penzijni-pripojisteni/abeceda-penzijniho-pripojisteni/jednorazove-vyrovnaní-a-odbytné-u-penzijniho-pripojisteni/>
- [23] KOHOUTEK, Martin. Důchody od roku 2015 mimořádně rostou! Spočtete si, o kolik bude větší váš. *Peníze.cz* [online]. 2014 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/duchody/293869-duchody-od-roku-2015-mimoradne-rostou!-spocete-si-o-kolik-bude-vetsi-vas>
- [24] *Ministerstvo financí* [online]. 2014 [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/>
- [25] *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2014 [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/>
- [26] *Organisation for Economic Co-operation and Development* [online]. 2014 [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/>
- [27] Pojistně matematická zpráva 2012. *MPSV: odbor sociálního pojištění* [online]. 2012, s. 78 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/13783/PMZ-2012.pdf>
- [28] TŮMA, Ondřej. Výsledky fondů: S novým penzijkem jste loni mohli vydělat i přes dvanáct procent!. *Peníze.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/doplnkove-penzijni-sporeni/296763-vysledky-fondu-s-novym-penzijkem-jste-loni-mohli-vydelat-i-pres-dvanact-procent!>
- [29] Účastnický fond. *Důchodová reforma* [online]. 2013 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: <http://www.reforma-duchodu.com/iii-pilir/ucastnický-fond/>
- [30] Vybrané ekonomické ukazatele. *Asociace penzijních společností ČR* [online]. [cit. 2015-03-26]. Dostupné z: <http://www.apfcr.cz/>
- [31] Vyvážený důchodový fond. *Kurzycz* [online]. 2013 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: <http://zakony.kurzy.cz/426-2011-zakon-o-duchodovem-sporeni/paragraf-48/>
- [32] Základní aspekty reformy penzijního systému České republiky. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2013 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/regulace/penzijni-sluzby-a-systemy/duchodova-reforma/zakladni-informace>

[33] Závěrečná zpráva PES. *Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR* [online]. 2010 [cit. 2014-10-23]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/8895>

[34] Způsoby výplaty a druhy důchodů z druhého pilíře. *Finance.cz* [online]. 2013 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/duchody-a-davky/penzijni-pripojisti/abeceda-duchodove-sporeni/druhy-duchodu/>

11. Seznam tabulek

Tabulka 1: Srovnání metod financování důchodových systémů.....	10
Tabulka 2. Srovnání důchodů před a po malé reformě.....	19
Tabulka 3: Redukční částky pro výpočet důchodu v roce 2014.....	24
Tabulka 4: Základní charakteristiky vývoje obyvatelstva ČR - scénář projekce.....	36
Tabulka 5: Střední délka života v ČR – scénář projekce.....	38
Tabulka 6: Index závislosti mezinárodní srovnání vybraných zemí.....	42
Tabulka 7: Saldo důchodového účtu v ČR v letech 2000 – 2013.....	49
Tabulka č. 8: Porovnání příjmů při různých hrubých mzdách.....	52
Tabulka 9 a: Zhodnocení transformovaných fondů 2000 – 2006 (v %)......	56
Tabulka 9 b: Zhodnocení transformovaných fondů 2007 – 2013 (v %)......	57
Tabulka 10: Výsledné hodnoty penzijního připojištění – očekávané reálné zhodnocení.....	60
Tabulka 11: Daňové odpočty.....	61
Tabulka 12: Zhodnocení penzijních společností za rok 2013 (%)......	62
Tabulka 13: Výsledné hodnoty při reálném zhodnocení DPS – vyvážený fond.....	65
Tabulka 14: Výsledné hodnoty při reálném zhodnocení DPS – dynamický fond.....	66
Tabulka 15: Zhodnocení DS penzijních společností 2014.....	68
Tabulka 16: Výsledné hodnoty při reálném zhodnocení DS – vyvážený fond.....	70
Tabulka 17: Výsledné hodnoty při reálném zhodnocení DS – dynamický fond.....	70
Tabulka 18: Výsledné hodnoty hodnocených alternativ.....	73

12. Seznam grafů

Graf 1: Věková struktura obyvatel v ČR v letech 1989 – 2013.....	35
Graf 2: Naděje na dožití v ČR v letech 1989 – 2012.....	37
Graf 3: Úhrnná porodnost žen v ČR v letech 2000 – 2013.....	38
Graf 4: Hrubá míra migrace v ČR v letech 2000 – 2013.....	40
Graf 5: Míra nezaměstnanosti osob ve věku 15 – 65 let % v letech 1993 – 2016.....	44
Graf 6: Výdaje na zdravotnictví v roce 2012 v % HDP.....	45
Graf 7: Vývoj reálného HDP % v letech 1993 – 2016.....	47
Graf 8: Vývoj výdajů na důchody v % HDP od roku 1993 – 2013.....	48
Graf 9: Relace průměrného starobního důchodu a hrubé mzdy.....	53
Graf 10: Výpočet starobního důchodu u modelového klienta.....	55

13. Seznam obrázků

Obrázek 1: Diagram důchodového systému.....	6
Obrázek 2: Důchodový systém.....	22
Obrázek 3: Státní příspěvky vázané na měsíční úložky.....	31

14. Seznam zkratek

APFČR – Asociace penzijních fondů České republiky

ČR – Česká republika

DDS – Doplnkové důchodové společnosti

DPS – Doplnkové penzijní spoření

DS – Důchodové spoření

EU – Evropská unie

HDP – Hrubý domácí produkt

MFČR – Ministerstvo financí České republiky

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

OECD - Organisation for Economic Cooperation and Development

PP – Penzijní připojištění

15. Přílohy

Příloha č. 1 Vývoj míry inflace

Rok	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
%	8,5	10,7	2,1	3,9	4,7	1,8	0,1	2,8	1,9
Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
%	2,5	2,8	6,3	1	1,5	1,9	3,3	1,4	0,4

Zdroj: ČSÚ

Příloha č. 2a Penzijní společnosti - přehled aktivních penzijních společností schválených Českou národní bankou

Název penzijního fondu	Penzijní připojištění	Doplňkové penzijní spoření
Allianz penzijní společnost, a.s.	✓	✓
AXA penzijní společnost, a.s.	✓	✓
Conseq penzijní společnost, a.s.	-	✓
Conseq důchodová penzijní společnost, a.s.		✓
Česká spořitelna – penzijní společnost, a.s.	✓	✓
ČSOB penzijní společnost, a.s.	✓	✓
ING Penzijní společnost, a.s.	✓	✓
KB Penzijní společnost, a.s.	✓	✓
Penzijní společnost České pojišťovny, a.s.	✓	✓

Zdroj: MF

Příloha č. 2b Penzijní společnosti – vývoj

Allianz penzijní společnost, a.s. vznikla 1. 1. 2013 transformací Allianz penzijního fondu. Ten vznikl roku 1997 sloučením jeho právních předchůdců Allianz-HYPO penzijního fondu, a.s. a Živnobanka – penzijního fondu, a.s..
AXA penzijní společnost, a.s. na českém finančním trhu působí od roku 1994. Do roku 2007 vystupovala pod názvem Winterthur penzijní fond a.s. a od začátku roku 2013, až do transformace penzijních fondů, jako AXA penzijní fond a.s..
Conseq penzijní společnost, a.s. byla založena ke konci roku 2012. Jedná se o společnost s nejkratší působností na trhu penzijního pojištění, a také jedinou ryze českou institucí. Vlastníkem je společnost Conseq Investment Management, a.s., která v září roku 2013 oznámila dohodu o akvizici, a to sice o koupi 100 % akcií tehdejší Aegon penzijní společnosti. V lednu 2014 tak došlo k přejmenování společnosti na Conseq důchodová penzijní společnost, a.s. Ke konci ledna 2015 došlo k dalšímu sloučení a to s Conseq penzijní společnost, a.s., jako zanikající společností a společností Conseq důchodová penzijní společnost, a.s. jako nástupnickou společností. V návaznosti na tento krok je připravováno přejmenování společnosti na Conseq penzijní společnosti, a.s..
ČSOB penzijní společnost, a.s., do konce roku 2012 působila pod obchodní firmou ČSOB Penzijní fond Stabilita, a.s.. Společnost je členem skupiny ČSOB, která je stoprocentní dceřinou společností KBC Bank NV sídlící v Belgii. Na trhu penzijního připojištění působí od roku 1994 (původní název společnosti byl Českomoravský penzijní fond, a.s.). V roce 2011 pak došlo ještě k fúzi s ČSOB Penzijním fondem Progres, a.s..
ING Penzijní společnost, a.s. byla založena roku 1995, kdy v prvních pěti letech působila pod názvem Průmyslový penzijní fond. Od roku 2010 až do transformace vystupovala jako ING penzijní fond.
KB Penzijní společnost, a.s. vznikla přeměnou Penzijního fondu Komerční banky, který na trhu penzijního připojištění působil již od roku 1994. Výhradním vlastníkem KB Penzijní společnosti je Komerční banka, a.s.. Komerční banka je mateřskou společností Skupiny KBa a je součástí mezinárodní skupiny Sociétés Générales.
Penzijní společnost České pojišťovny, a.s. zahájila svou činnost na základě udělené licence České národní banky 1. ledna 2013. Společnost na trhu působí již od roku 1994 dříve pod názvem Penzijní fond České pojišťovny, a.s. a je součástí finanční skupiny Generali PPF Holding B. V.

Zdroj: vlastní zpracování, interní data společnosti

Příloha č. 3 Poplatky doplňkového penzijního připojištění

Název penzijního fondu	Vyvážený		Dynamický	
	obhospoda- řování	za zhodnocení	obhospoda- řování	za zhodnocení
Allianz pen. společ., a.s.	0,5 %	10 %	0,6 %	10 %
AXA penzijní společ., a.s.	0,8 %	10 %	0,8%	10 %
Č. S. – pen. společ., a.s.	0,8 %	10 %	0,8 %	10 %
ČSOB pen. společ., a.s.	0,8 %	10 %	0,8 %	10 %
KB Penzijní společ., a.s.	0,8 %	10 %	0,8 %	10 %
Penzijní společ. Č. P., a.s.	0,8 %	10 %	0,8 %	10 %
Průměrné zhodnocení	0,75 %	10 %	0,76 %	10 %

Zdroj: investujeme.cz

Příloha č. 4 Poplatky důchodových fond

Název penzijního fondu	Dynamický		Vyvážený	
	obhospoda- řování	za zhodnocení	obhospoda- řování	za zhodnocení
Allianz pen. společ., a.s.	0,4 %	10 %	0,6 %	10 %
Č. S. – pen. společ., a.s.	0,5 %	10 %	0,6 %	10 %
ČSOB pen. společ., a.s.	0,5 %	10 %	0,6 %	10 %
KB Penzijní společ., a.s.	0,5 %	10 %	0,6 %	10 %
Penzijní společ. Č. P., a.s.	0,5 %	10 %	0,6 %	10 %
Průměrné zhodnocení	0,5 %	10 %	0,6 %	10 %

Zdroj: investujeme.cz